

Provincie Zeeland

Provinciale Staten

Concept-notulen van 17 maart 2017

(vast te stellen tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
21 april 2017)

1. Opening en berichten van verhindering.....	1
2. Mededelingen.....	1
3. Vaststellen agenda.....	1
4. Vaststellen notulen.....	2
5. Tijdelijke vervanging statenlid.....	2
6. Ingekomen stukken.....	2
7. Brief ..(afschrift) ZMF aan gemeenteraad Vlissingen van 15 februari 2017 over Nollebos-Westduinpark (17003555).....	2
8. Brief inwoner gemeente Terneuzen van 20 februari 2017, over zorgen klimaatbeleid .....(17003479)	2
9. Brief Auditcommissie van 21 februari 2017, met advies over statenvoorstel Toetsing grote projecten (DIP-121; 17003715).....	2
10. E-mail inwoner Amsterdam van 27 februari 2017 met voorstel om moeilijk te vervullen vacatures in Zeeland te promoten in Engeland .....(17004358)	3
11. E-mail Compagnie Het Zoute NV van 2 maart 2017 over verhuurplicht recreatiewoningen ..(17004563)	3
12. E-mail van inwoner Oude Tonge van 4 maart 2017 over groene energie .....(17004711)	3
13. E-mail inwoner gemeente Terneuzen van 9 maart 2017 over Vaargeul Walvischstaart, zonder persoonsgegevens .....(17005027)	3
14. Ingekomen stukken GS en CvdK.....	3
15. Brief CvdK van 17 februari 2017 over aanvaarden voorzitterschap van de Raad voor het openbaar bestuur per 1 juli 2017 .....(17003726)	3
16. Brief GS van 7 maart 2017 over onderzoek 217a grondtransacties .....(170904614)	3
17. Brief GS van 8 maart 2017 over Zeeuws lobbypapier voor kabinetsformatie .....(17005714)	3
18. Brief GS van 16 maart 2017 inzake verzoek statenlid Haaze .....(17005604)	3
19. Hamerstukken.....	4
20. Statenvoorstel (gewijzigd) 2e begrotingswijziging 2017 provincie Zeeland (DIO-119A).....	4
21. Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding op de ter inzage gelegde notulen en DG-notulen GS 1e kwartaal 2009 ..... (DIO-126)	4
22. Voorstellen.....	4
23. Statenvoorstel Toetsing de grote projecten ..... (DIP-121)	4
24. Statenvoorstel Duurzame ontwikkeling pluimveehouderij: Beter Leven Concept .....(DIO-122)	10
25. Vragensessie.....	17
26. Moties, niet behorend bij een agendapunt.....	17
27. Motie van het lid Veraart c.s. over een "Zeeland Pact".....	18
28. Motie van de leden Verburg en De Wit over de positie van de regionale omroep.....	20
29. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	22
30. Sluiting.....	22

Tweëntwintigste vergadering van de Provinciale Staten van Zeeland

(Zittingsperiode 2015-2019)

vrijdag, 17 maart 2017

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, V. Bosch, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, M.J.J. Janssens, dr. J.L. Kool-Blokland, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, J.J. Rijkse, M. Rijkse-Blok, G.D. Roeland, K. Roelse, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, tezamen 38 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet of Omroep Zeeland volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Bericht van verhindering is ontvangen van het lid Ruissen.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Dames en heren. Zoals u weet, hebben deze week de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsgevonden. Op de agenda voor onze vergadering is geen voorstel opgenomen om de uitslag daarvan gezamenlijk te evalueren, maar ik kan mij voorstellen dat de leden, met hun politieke betrokkenheid, hierover van gedachte willen wisselen en daarvoor bestaat vandaag voldoende gelegenheid. Misschien komt het, tegen die achtergrond, wel goed uit dat de agenda voor de vergadering van heden wat kort is.

Vandaag treedt een nieuw statenlid toe, zulks naar aanleiding van de keuze die de heer Van Tilborg van de SP-fractie heeft moeten maken vanwege ziekte. Hij laat zich tijdelijk vervangen.

Gisteren is een mededeling gedaan over actuele ontwikkelingen met betrekking tot Thermphos. In het Presidium is afgesproken dat deze mededeling wordt betrokken bij de speciale bijeenkomst inzake Thermphos, die aanstaande maandag plaatsvindt. Het college wordt verzocht om, als daartoe aanleiding bestaat, nog vóór maandag schriftelijk nadere informatie te verstrekken.

Voorts deel ik mee dat vanmiddag om 14.00 uur een informatiebijeenkomst plaatsvindt over Campus Zeeland. De leden zijn daarbij van harte welkom.

3. Vaststellen agenda

De **voorzitter**. Gisteren is een brief toegevoegd, onder "ingekomen stukken GS". Het betreft het bevestigen van geheimhouding in verband met verzoek van het lid Haaze om inzage in besluitenlijsten en notulen GS van het eerste kwartaal 2009. Het gaat hierbij om passages over de Hedwigepolder en de verdieping van de Westerschelde, die vertrouwelijk ter inzage zijn gelegd. Tijdens de eerste daarop volgende statenvergadering dient deze geheimhouding te worden bekrachtigd. Gaan de Staten ermee akkoord dat het desbetreffende statenvoorstel aan het agendapunt "hamerstukken" wordt toegevoegd? Mij blijkt dat dat het geval is.

Met inachtneming van deze wijziging wordt de agenda vastgesteld.

4. Vaststellen notulen

De notulen van de vergadering van 10 februari 2017 worden vastgesteld.

5. Tijdelijke vervanging statenlid

Brief van de heer R. van Tilborg, met verzoek tijdelijke vervanging als statenlid (17005355)

De **voorzitter**. Dames en heren. De heer Van Tilborg vindt het heel jammer dat hij heeft moeten komen tot de conclusie waarover ik zojuist al sprak: vanwege zijn gezondheid kan hij voorlopig niet als statenlid functioneren. Vandaag zal, namens Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, een boeket bij hem worden bezorgd, samen met de wens dat hij snel zal herstellen.

De wet biedt leden van de Staten de mogelijkheid om, als er sprake is van langdurige afwezigheid, vervangen te worden. Dat kan gedurende zestien weken. In één zittingsperiode mag dit maximaal driemaal. De SP-fractie maakt gebruik van deze mogelijkheid en de heer Rijkse heeft aangegeven voor benoeming in aanmerking te willen komen. Ik stel voor om een commissie voor het onderzoek van zijn geloofsbrieven in te stellen, bestaande uit de leden Heerkens (voorzitter), Bosch en Erbisim. Mij blijkt dat de Staten hiermee kunnen instemmen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. De commissie heeft de geloofsbrieven van de heer J.J. Rijkse onderzocht en in orde bevonden, zodat zij Provinciale Staten adviseert om hem toe te laten als lid van Provinciale Staten.

De **voorzitter**. Mij blijkt dat de Staten kunnen instemmen met dit advies, zodat kan worden overgegaan tot de installatie van de heer Rijkse.

Nadat de heer Rijkse de vergaderzaal is binnengeleid, legt hij in handen van de voorzitter de volgende verklaring en belofte af:

"Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en

beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen."

De **voorzitter**. Mijnheer Rijkse, ik feliciteer u van harte. Ik wens u veel succes en plezier toe bij uw werk als lid van onze Staten. U bent nu ook formeel een echte ambassadeur van Zeeland en daarom krijgt u van mij het fraaie speldje dat daarbij hoort, en een boeket. Proficiat!

(applaus)

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

6. Ingekomen stukken**7. Brief (afschrift) ZMF aan gemeenteraad Vlissingen van 15 februari 2017 over Nollebos-Westduinpark (17003555)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

8. Brief inwoner gemeente Terneuzen van 20 februari 2017, over zorgen klimaatbeleid (17003479)

De **voorzitter**. In het Presidium is geconcludeerd dat het goed is het college te verzoeken om een antwoord op deze brief voor te bereiden. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

9. Brief Auditcommissie van 21 februari 2017, met advies over statenvoorstel Toetsing grote projecten (DIP-121; 17003715)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het genoemde statenvoorstel.

10. **E-mail inwoner Amsterdam van 27 februari 2017 met voorstel om moeilijk te vervullen vacatures in Zeeland te promoten in Engeland (17004358)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze e-mail over te dragen aan GS.

11. **E-mail Compagnie Het Zoute NV van 2 maart 2017 over verhuurplicht recreatiewoningen (17004563)**

De **voorzitter**. Geconcludeerd is dat het een goede zaak is om deze e-mail te agenderen voor de commissie-Ruimte. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

12. **E-mail van inwoner Oude Tonge van 4 maart 2017 over groene energie (17004711)**

De **voorzitter**. Ten aanzien van deze e-mail is geconcludeerd dat het goed zou zijn het college te vragen om een antwoord voor te bereiden. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

13. **E-mail inwoner gemeente Terneuzen van 9 maart 2017 over Vaargeul Walvischstaart, zonder persoonsgegevens (17005027)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze e-mail over te dragen aan de commissie-Bestuur.

14. **Ingekomen stukken GS en CvdK**

15. **Brief CvdK van 17 februari 2017 over aanvaarden voorzitterschap van de Raad voor het openbaar bestuur per 1 juli 2017 (17003726)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

16. **Brief GS van 7 maart 2017 over onderzoek 217a grondtransacties (170904614)**

De **voorzitter**. Eerder is voorgesteld om deze brief over te dragen aan de Auditcommissie, maar gebleken is dat dit stuk nu voor kennisgeving kan worden aangenomen. Het college neemt dit initiatief en daarnaast is het een goede zaak dat de Auditcommissie dit even bespreekt, mede in relatie met verdere onderzoeksvoornemens. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

17. **Brief GS van 8 maart 2017 over Zeeuws lobbypapier voor kabinetsformatie (17005714)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

18. **Brief GS van 16 maart 2017 inzake verzoek statenlid Haaze (17005604)**

Afdoeningsvoorstel: overdragen aan commissie Bestuur.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Op zich vinden wij dit voorstel prima, maar het lijkt ons goed dat het college een antwoord voorbereidt waaruit blijkt waarom er is besloten om niet aan mijn verzoek te voldoen. Ik heb getracht om in duidelijke taal aan te geven wat het verzoek inhoudt. Ik ben nog niet echt in de gelegenheid geweest om te kijken naar het stuk dat gistermiddag is binnengekomen en het is ook nog niet mogelijk geweest om alvast te gaan kijken naar de ter inzage gelegde stukken. Echter, wat ik al wél kan lezen in de brief van het college, tweede alinea, is het volgende: "Ten aanzien van het verzoek om inzage in de notulen en DG-notulen van Gedeputeerde Staten, hebben wij besloten om" --vervolgens worden enkele artikelen van de Provinciewet genoemd-- "de relevante passages in de vorm van een feitenrelaas ter inzage te leggen.". Voorzitter, daar heb ik niet om gevraagd. Ik heb verzocht om inzage in de notulen en de besluitenlijst. Graag hoor ik op 13 april --dan vindt de vergadering plaats van de commissie Ruimte-- waarom mijn verzoek blijkbaar niet goed is overgekomen.

De **voorzitter**. Het is goed dat dit door die commissie wordt behandeld, maar een en ander is wat het college betreft niet aan dovemansoren gericht. Immers, het college is juist van zins om alles wat u vraagt te bieden. Voor de statenleden zijn er geen geheimen, zij het dat soms stukken onder geheimhouding ter inzage worden gelegd. Als u van mening bent dat het bedoelde feitenrelaas niet voldoet aan het verzoek om alle notulen integraal ter inzage te leggen, stel ik voor dat er tussen nu en de beoogde commissievergadering nog even met u wordt overlegd om na te gaan welke aanvullende informatie u nog wenst. Nogmaals, het college heeft voor u geen geheimen. Immers, u heeft de eed of de belofte afgelegd; u kunt alle stukken inzien.

Zonder stemming wordt overeenkomstig het afdoeningsvoorstel besloten.

19. Hamerstukken

20. Statenvoorstel (gewijzigd) 2e begrotingswijziging 2017 provincie Zeeland (DIO-119A)

Dit voorstel wordt zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

21. Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding op de ter inzage gelegde notulen en DG-notulen GS 1e kwartaal 2009 (DIO-126)

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie kan instemmen met de geheimhouding maar zij kan nu niet beoordelen of dit echt noodzakelijk is. Mochten wij later tot de conclusie komen dat dat niet het geval is, dan komen wij hierop terug.

De **voorzitter**. De wet geeft aan dat, als het college stukken onder geheimhouding ter inzage legt, in de eerstvolgende statenvergadering die geheimhouding door de Staten moet worden bekrachtigd. Als u later tot de conclusie komt dat bepaalde zaken niet geheim behoeven te worden verklaard, kunt u er in de Staten op terug komen.

Het voorstel wordt zonder stemming aangenomen, onder aantekening dat de fracties van PvZ en GL geacht wensen te worden, ertegen te hebben gestemd.

22. Voorstellen

23. Statenvoorstel Toetsing de grote projecten (DIP-121)

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Het vorige jaar hebben de Staten het kader voor de grote projecten van de provincie vastgesteld en nu zijn de grote projecten op grond van dat kader beoordeeld. Op deze wijze kunnen wij meer grip houden op de voortgang en op het bijsturen waar nodig. Zo kan ervoor worden gezorgd dat het uiteindelijke doel zonder kleerscheuren wordt bereikt. Het is prima en correct om te constateren dat de Sloeweg, Waterdunen, de Marinierskazerne, het Natuurpakket Westerschelde, de Tractaatweg, Perkpolder en de sanering van Thermphos als grote projecten worden aangemerkt.

Toch maken wij nog een opmerking over de beoordeling van de toetsing. Ook in de commissie is hierover al het nodige gezegd. Voorzitter. Er worden drie types onderscheiden: projecten waarvoor een BV is opgericht, projecten waarvoor de dagelijkse projectaansturing bij de provincie berust en projecten die de provincie als bestuurlijke opdrachtnemer uitvoert. Wanneer strikt wordt getoetst aan deze types, kan het zijn dat een project met een grote maatschappelijke impact niet als groot project wordt aangemerkt. Welnu, dat kan volgens mijn fractie niet de bedoeling zijn. Voorzitter, voor ons is Campus Zeeland --volgens de genoemde criteria valt dit niet in de categorie van de grote projecten-- gelet op de omvang wel degelijk een groot project. Wij horen graag van het college of men het met ons eens is.

Wij zouden dus graag zien dat er niet zo strikt wordt getoetst aan de kaders, zodat omvangrijke projecten met bijvoorbeeld een grote maatschappelijke impact ook op deze manier worden gevolgd. Het is prima dat wij kaders hebben opgesteld, maar bij alles blijft gelden dat een gezonde geest en wat boerenverstand helpen om op een goede manier met het toetsingskader om te gaan. Alleen de kaders voorkomen eventuele problemen niet. Hoe daarmee wordt omgegaan en hoe er verder wordt gehandeld, dát is van belang om problemen te voorkomen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Dit statenvoorstel is geen voorstel dat --als wij het straks met positief advies van de Auditcommissie aannemen-- voor de Zeeuwen wezenlijk verschil gaat uitmaken in hun dagelijkse leven. En toch is

het een voorstel dat van belang is. Werken op grond van het kader voor de grote projecten zou de Zeeuwen, en dus ook ons, moeten beschermen tegen overschrijdingen van budgetten en projecttermijnen, en tegen ongebreideld enthousiasme van bestuurders, stakeholders en politici. Voor volksvertegenwoordigers moet het klip en klaar zijn wanneer er een go- en er een no-moment geldt voor de grote projecten, en wanneer wij er iets over te zeggen hebben. Daarom hebben de Staten het vorige jaar, op 8 juli, besloten tot het werken met het Kader Grote Projecten.

Vandaag gaat het over het statenvoorstel inzake de toetsing van de grote projecten. Wanneer is een project nu een groot project en wat betekent dit voor de betrokkenheid van de Staten waar het gaat om hun kaderstellende en controlerende rol? Voorzitter, het college gaat voor de grote projecten uit van drie typen. Graag vraagt mijn fractie bijzondere aandacht voor type 1: projecten waarvoor de dagelijkse aansturing bij de provincie ligt. Als voorbeelden worden onder meer genoemd Waterdunen en de Marinierskazerne. Wat deze projecten betreft begrijpen wij dat ook goed, maar mijn fractie denkt dat er de komende jaren vaker in netwerkverbanden projecten zullen zijn, waarbij de provincie betrokken is, wellicht niet meteen bij de dagelijkse aansturing maar misschien wél als een van de gelijkwaardige partners, waarbij samen met andere stakeholders en overheidsorganen wordt samengewerkt. Om bij het betoog van mevrouw De Milliano aan te haken: projecten met een grote maatschappelijke impact. Men denke hierbij aan één van de onderdelen van het rapport inzake Campus Zeeland, het Bèta-College.

Het zou zomaar kunnen, voorzitter, dat dergelijke vormen van samenwerkingsprojecten zich in de toekomst vaker gaan voordoen, projecten waarbij forse bedragen aan de orde zijn en er met betrekking tot projectbeheersing veel wordt gevraagd van betrokkenen. Hoe kijkt het college hier tegenaan? Wat betekent dit voor de inschaling van een dergelijk project waar het gaat om de toetsing van de grote projecten, en dus ook de betrokkenheid van de Staten? Is het de intentie van het college om dergelijke projecten op dezelfde wijze aan de Staten voor te leggen? Overweegt het college om voor dergelijke netwerkprojecten een apart type project te benoemen en een apart traject op te stellen voor de betrokkenheid van de Staten?

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. De Auditcommissie heeft dit statenvoorstel voorbesproken, hetgeen heeft geleid tot enkele aanpassingen. Het nu voor ons liggende voorstel is helder. Het toetsingskader is ongewijzigd waardoor rol en invloed van de Staten onverminderd van kracht zijn. Dezelfde projecten zijn wederom

benoemd als groot project. Wij stemmen daarmee in.

Al eerder heeft mijn fractie gevraagd om Campus Zeeland toe te voegen als groot project. Immers, het gaat hierbij om veel geld en om een groot politiek belang. Recent heeft de heer Roelse dit gevraagd voor het Beta College. Daarop komt het college nog terug, zo hebben wij begrepen. Wij zien die reactie met belangstelling tegemoet, vooral ook omdat onze grote projecten steeds meer in co-creatie met andere partijen zullen worden ontwikkeld en uitgevoerd.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter, collega's en overige toehoorders. Twee jaar geleden kampte de provincie Zeeland met een ernstige bestuurscrisis, waarop de Staten besloten om een onderzoekscommissie in te stellen. Deze commissie moest met voorstellen komen voor de wijze waarop in de toekomst de sturing van en controle op de grote projecten konden worden verbeterd. Thans ligt een uitvloeisel van de aanbevelingen van deze commissie voor: het statenvoorstel toetsing grote projecten.

Voorzitter, mijn fractie wil het college bedanken voor het feit dat het de toegeworpen handschoen zo vlot heeft opgepakt. Echter, zij blijft de ontwikkelingen met betrekking tot dit dossier nauwgezet volgen. Wij waren niet erg gelukkig met het oorspronkelijke voorstel waarin werd gesproken over "uitvoering op afstand" en "PS vanaf de uitvoeringsfase minder nadrukkelijk in beeld". Mogelijk is dit in formele zin wel juist, het doet geen recht aan de potentiële financiële risico's en de gevoeligheden waarvan in het verleden sprake is geweest. De VVD-fractie is dan ook blij dat het college dit heeft ingezien en met een gewijzigd voorstel is gekomen. Het rapport van de onderzoekscommissie vermeldde ook niet voor niets dat het politiek-bestuurlijke samenspel tussen PS en GS versterking nodig had.

Verder willen wij het college en zeker ook de Staten, gelet op hun verantwoordelijkheid, oproepen om na te gaan welke toekomstige provinciale opgaven de status van groot project zouden moeten krijgen. Hierbij zouden niet alleen de financiële risico's beoordeeld moeten worden, maar ook --zoals de Staten in juli 2016 hebben vastgelegd-- de maatschappelijke en politieke gevoeligheden én het imago van het project. Wat dat betreft kunnen wij ons goed vinden in datgene wat collega's al hebben gezegd over Campus Zeeland.

Voorzitter, mijn fractie vraagt het college om, nu de kaders en de toetsingscriteria met betrekking tot de grote projecten helder zijn, deze wel op enig moment weer te evalueren, om ons ervan te vergewissen dat wij ons nog steeds op de goede weg bevinden.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Collega's hebben al enkele aspecten voor het voetlicht gebracht die ik kan onderschrijven. Ik zal niet alles herhalen maar wil wél het accent leggen op het volgende.

Wij hebben nu een kader voor de grote projecten. Bepaalde onderdelen daarvan zijn heel helder waar het gaat om de positie van de Staten, hetgeen belangrijk is in hun relatie met het college. Wij zijn bezig met het ontwikkelen van visies en met netwerksturing, waarbij het kader voor de grote projecten op onderdelen een voorbeeld zou kunnen zijn. Bepaalde zaken zouden kunnen worden gedaan naar analogie van datgene wat in het handboek is opgenomen. Ik noem in dit verband twee zaken.

Allereerst doel ik op de scope of de doelstelling. Bij netwerksturing en het ontwikkelen van visies is het mijns inziens nodig dat de Staten goed aan zet komen en de scope of doelstelling bepalen. In de tweede plaats dienen go- en no go-momenten te worden ingebouwd. Het handboek leent zich voor de grote projecten, maar het leent zich ook voor minder grote projecten en voor situaties waarin het gaat om het ontwikkelen van visies en om netwerksturing. Graag zouden wij zien dat het college deze benadering ondersteunt. Ik kan mij nauwelijks voorstellen, gelet op de inbreng van een aantal fracties, dat de gedeputeerde dit niet zou willen omarmen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Wij spreken dan wel over grote projecten, maar ik kan mijn bijdrage niettemin kort houden. Immers, mijn fractie stemt in met dit voorstel en de vragen die wij wilden stellen, zijn al gesteld. Wij zien de beantwoording daarvan tegemoet. Dat geldt in het bijzonder voor de vragen over netwerksturing en Campus Zeeland, als dossier waarmee kan worden geoefend.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. In juli 2016 hebben de Staten het toetsingskader voor de grote projecten vastgesteld. Bij die gelegenheid werd besloten om de bestaande grote projecten nog eens langs de meetlat te leggen. Inmiddels is dat gedaan en daarbij zijn drie typen aangehouden, zoals al is aangegeven: projecten waarvoor een BV is gevormd, projecten met dagelijkse aansturing via de provincie en projecten die de provincie als opdrachtnemer uitvoert. Het college stelt voor om het toetsingskader op zich te laten zoals het nu is, om alle grote projecten als zodanig te blijven betitelen en om daarnaast een drietal projecten toe te voegen. Voorzitter, mijn fractie kan zich in grote lijnen vinden in deze opzet en in deze voorstellen. Wij plaatsen echter nog een kanttekening en stellen nog enkele vragen.

Dat de huidige grote projecten die status behouden, zulks op grond van het nieuwe toetsingskader, en dat er drie bijkomen, kunnen wij begrijpen. Echter, ons inziens gaat dat niet op voor de Sloeweg. Immers, het grootste gedeelte van dit project is gereed. Zeker nu de aansluiting op de Bernhardweg is ondergebracht bij de BV Tractaatweg, zijn er wellicht nog enkele administratieve afwikkelingen aan de orde, maar of dit nu de status "groot project" verdient... Waarom is het college van mening dat de Sloeweg nog steeds een groot project is?

Voorzitter. Waarom zet het college een project als Campus Zeeland niet op als een groot project? Op zich is de provincie hier niet de enige partner --zij is ook niet slechts een uitvoerende instantie-- maar dit wordt toch maatschappelijk gezien als een groot project. Ik sluit mij aan bij het betoog hierover van de PvdA-fractie.

De heer **Veraart** (D66). Uw opmerking over de Sloeweg brengt mij op het idee dat het wellicht een misvatting is om te denken dat, als het "over is" met de problemen, het niet meer "groot" is.

De heer **Temmink** (GL). Of het over is met de problemen... Daarover kunnen wij blijven discussiëren. Dat is niet mijn insteek. Wat ons betreft is er sprake van een groot project wanneer het volop speelt en er wordt voldaan aan allerlei criteria die zijn opgenomen in het toetsingskader. Als wij nú naar de Sloeweg kijken, krijgen wij het idee dat dat project wel klaar is.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De toetsing van de grote projecten vinden wij prima want wij kunnen niet voorzichtig genoeg zijn. Echter, van belang is dat wij ons als Staten houden aan de meest elementaire toetsingsnormen. Zijn de risico's voldoende in kaart gebracht? Is er sprake van een goede financiële onderbouwing? Als wij ons daar niet aan houden, zullen deze regeltjes niet helpen en blijft het bij papier.

Ik geef een voorbeeld van een situatie waarin het ons inziens mis is gegaan. De fracties van CDA, CU, D66 en GL verlangen dat Campus Zeeland wordt opgenomen op de lijst van grote projecten. In meerderheid is het desbetreffende voorstel aangenomen, zij het dat mijn fractie met pijn in het hart tegen heeft gestemd omdat een goede financiële onderbouwing ontbrak. Er was sprake van een tekort van 40 miljoen. Wij vragen 20 miljoen aan Brussel en 20 miljoen aan Den Haag... Als je als Staten op die manier projecten goedkeurt, voorzitter, helpen die regeltjes allemaal niet.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun opmerkingen, vragen en suggesties.

Ook ik denk dat wij nu spreken over een instrument dat eraan kan bijdragen dat wij in de verhouding tussen PS en GS steeds het juiste format hebben. GS weten op welke manier verantwoording moet worden afgelegd en PS weten "aan de voorkant" op welke manier men wordt geïnformeerd en waar de belangrijke beslismomenten zitten. Welnu, dat was precies de bedoeling van de hele opzet en ik denk dat het een goede zaak is dat het op deze manier is uitgewerkt, dat op deze manier de grote projecten aan de orde worden gesteld en dat er gaandeweg, blijvend, wordt geëvalueerd, teruggekoppeld enz. Bij deze werkwijze weten wij van elkaar wat er kan worden verwacht en waarop moet worden aangestuurd.

Bij dit geheel --ik ben het eens met onder anderen mevrouw De Milliano-- moet je natuurlijk wel blijven nadenken. Je kunt formeel en strak de regeltjes volgen maar enige nuchterheid, af en toe wat breder kijken, blijft nodig. Als afgesproken is om eenmaal per kwartaal te informeren, maar er tussentijds belangrijke informatie is, wordt die informatie natuurlijk verstrekt. Wij zullen nuchter blijven opereren.

Waarom is de Sloeweg een groot project? Voorzitter, het is heel simpel: dit project is nog niet afgerond. Wij hebben eerder besloten om dit als een groot project te benoemen en dat blijft het totdat het helemaal is afgerond. Dan pas kan er sprake zijn van een eindevaluatie. Dat "eindmoment" is er in 2018. Zo is het afgesproken en zo zullen wij het ook doen. Natuurlijk kan tussendoor het regime worden besproken en moet er nog elk kwartaal een rapportage komen. Mocht men het anders willen, dan kan men daar vragen over stellen.

Voorzitter. Het simpele antwoord op vragen, gesteld over Campus Zeeland, is: er is nog geen project. Vanmiddag is er weer informatie over de stand van zaken. Op het moment dat er sprake is van een voorstel voor de Staten waarin projectlijn, budget en planning worden aangegeven, ontstaat er ook duidelijkheid over de toetsing. De Staten kunnen dan nagaan of het college die toetsing goed heeft uitgevoerd en tot welke conclusie dat heeft geleid. De Staten kunnen dan ook overwegen of er sprake moet zijn van een andere conclusie, maar zover zijn wij nu nog niet. Nogmaals, er is nog geen project.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik begrijp wat de gedeputeerde zegt: er is nog geen project. Echter, is dat nu niet juist wat er in een maatschappelijke opgave, netwerksturing, aan de orde is? Inderdaad, het is geen project zoals wij dat gewend zijn, maar er is al flink in geïnvesteerd. In

feite zijn wij wel degelijk bezig met een project, zij het niet in traditionele zin. Ik ben benieuwd hoe het college dit ziet en hoe hiermee naar het oordeel van het college moet worden omgegaan.

De heer **De Bat** (GS). Het zijn twee punten tegelijk, eerst het punt Campus Zeeland en dan het punt netwerksturing, maar ze lopen in elkaar over. Wat Campus Zeeland betreft krijgen de Staten vanmiddag nieuwe informatie over de stand van zaken. Op het moment dat het college naar de Staten komt in verband met het bedrag dat nodig zou zijn om te starten met de eerste fase van Campus Zeeland, wordt het project écht, hier intern, gestart. Op dat moment doen wij de toetsing en het resultaat daarvan wordt aan de Staten voorgelegd.

Hierbij zijn ook allerlei andere partijen betrokken. Wij hebben dit een "maatschappelijke opgave" genoemd, maar het kan ook "netwerksturing" heten. Het is een ontwikkeling die wij met elkaar doormaken. Wij hebben nog niet veel gevoel voor de situatie waarin ook anderen gaan meebeslissen over zaken die hier van belang zijn. Wij moeten dat gevoel ontwikkelen. Campus Zeeland zou wat dit betreft een eerste voorbeeld kunnen zijn maar ook het opstellen van visies is hierbij relevant, zij het dat dat nog geen projecten zijn.

In de begroting voor 2018 maken wij de maatschappelijke opgaven al een stuk concreter. Wij gaan dan benoemen op welke elementen wij in Zeeland meer maatschappelijk gaan samenwerken en wat de rol van de provincie daarbij kan zijn. Ook die ontwikkeling gaan wij doormaken. In het komende voorjaar --als ook het Rijk, Brussel en andere partijen meedoen-- komt er een projectvoorstel, mét een budgetvraag, een planning, een scope en een tijdpad. De Staten kunnen dan nagaan of de toets goed is uitgevoerd, en vervolgens gaan wij van start. Tot dat moment, voorzitter, is er geen project. Overigens, wij zullen óók moeten aangeven wat andere partijen in dit geheel doen, hoe ze meedoen, hoe in dat verband verantwoording moet worden afgelegd.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor deze uitleg. Wij komen dergelijke maatschappelijke opgaven vaker tegen. Hoe denkt het college over de mogelijkheid om een soort netwerkproject voor te bereiden? Als straks de toetsing inzake Campus Zeeland plaatsvindt, moet wellicht de conclusie worden getrokken dat het project niet bij de categorieën 1, 2 of 3 past, terwijl het tóch om een groot project gaat.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Het is bijzonder moeilijk om hier tot een soort algemene vertaling te komen. Immers, ieder project zal weer op een

andere manier vorm zijn gegeven. Het ene project is een opgave die samen met gemeenten moet worden opgepakt, bij het andere project gaat het om bijvoorbeeld onderwijsinstellingen. In weer een andere situatie zal er moeten worden samengewerkt met het Rijk. Hiervoor een algemeen kader maken, inclusief toetsingsmomenten, is niet zo gemakkelijk. Nogmaals, wij moeten dit gewoon ontwikkelen. Wij zijn nu met betrekking tot de maatschappelijke opgaven drie, vier maanden bezig met de eerste oefeningen. Het is een lastig proces dat op verschillende tafels om beslismomenten vraagt.

Nogmaals, in het kader van de begroting komen wij met een verdiepingsslag waar het gaat om de vier maatschappelijke opgaven die wij hebben benoemd. Vervolgens zal er steeds een vertaling moeten worden gemaakt in de vorm van een concreet project, wil men ook echt iets kunnen afwegen en benoemen. Anders blijven die maatschappelijke opgaven wel héél algemeen. Wat Campus Zeeland betreft zal vanaf het eerste moment duidelijk moeten zijn dat er meer partijen aan bijdragen, meedoen, beslissingsbevoegdheden hebben. Wij hebben hier, als provincie, onze eigen verantwoordelijkheid maar dat geldt ook voor andere partijen. Daarnaast is er de gezamenlijke verantwoordelijkheid. Evaluaties, terugkoppelingen en rapportages zullen hierop moeten worden afgestemd. Ze zijn van belang voor de Staten, maar ook voor de achterbannen van andere partijen.

Voorzitter. De heer Van Gent heeft aandacht gevraagd voor de evaluatie. Het lijkt mij een goede zaak dat het toetsingskader wordt geëvalueerd. Of dat nu eenmaal of tweemaal per jaar moet gebeuren... Dat moeten wij maar even bezien, maar wij gaan dit wel doen, op z'n minst eenmaal per twee jaar.

De heer Roeland vraagt het college of het niet breder kan en verwijst daarbij naar de inbreng van statenleden. Voorzitter, ik kan hem geruststellen. Immers, zelfs het college had al bedacht dat het goed is om deze werkwijze --ik verwijs naar de go- en de no go-momenten, afwegingen, rapportages enz.-- ook voor andere zaken toe te passen. Als wij deze kennis eenmaal goed tussen de oren hebben, zullen wij daar zeker gebruik van maken.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter, de gedeputeerde spreekt over go- en no go-momenten en over rapportages, maar óók is van belang dat met de Staten "aan de voorkant" doelstellingen van de provincie worden besproken, waarna daarover besluiten kunnen worden genomen.

De heer **De Bat** (GS). Daar ben ik het mee eens, maar mijns inziens komt dat aan de orde bij het go-moment. Er zijn projecten waarvoor, gelet op hun

impact, budget en reikwijdte, dit systeem prima kan worden benut.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. In tweede termijn kan ik zeggen dat ik helemaal met de gedeputeerde meeleef waar het gaat om pragmatisme, maatwerk enz. Ook naar het oordeel van mijn fractie is iets geen groot project meer wanneer het is afgerond. Daar moet inderdaad op worden gewacht. Echter, wat visievorming en netwerkaanpak betreft proef ik toch een bepaalde stemming in de Staten. Ik heb nog even het rapport "Parelduiker" ingezien. Daarin staat heel nadrukkelijk dat elk project een initiatieffase kent waarin een probleemanalyse wordt opgesteld en een verkenning plaatsvindt. Tegen die achtergrond wordt nadrukkelijk gesproken over een gemeenschappelijke rol van PS en GS. Ik heb het gevoel dat wij dáár nu naar aan het zoeken zijn. Volgens mij kan men altijd nog, naar aanleiding van die initiatieffase, tot de conclusie komen dat iets níet een groot project wordt. Ik krijg nu het gevoel dat er bij de Staten de behoefte leeft om betrokken te worden bij iets dat nog niet officieel een project is, maar wel al in een initiatieffase verkeert.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij zien dat er met betrekking tot Campus Zeeland sprake is van een enorm lange aanloopfase. Op een gegeven moment worden er tonnen vrijgemaakt voor een kwartiermaker, er wordt nóg een versie gemaakt, zaken worden nóg eens op een andere manier benaderd enz. Inderdaad, in deze initiatiefase bestaat er behoefte aan dat de kaders gezamenlijk, dus door GS én PS, worden besproken. Anders krijg je het idee dat het proces maar voortgaat en dat de geldkraan maar blijft openstaan.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Daar sluit ik mij bij aan, voorzitter. De gedeputeerde onderstreept dat het nog geen project is, maar veel mensen zien dit wel degelijk al als een project. Inderdaad moet worden voorkomen dat de initiatieffase zóver doorgaat dat op een bepaald moment wordt gezegd: er is nu al zoveel geld in gestopt dat wij nog nauwelijks terug kunnen. Wij moeten alert blijven op onderdelen en op contacten met andere organisaties, overheden enz. Van belang is dat PS en GS elkaar goed blijven informeren. Voorkomen moet worden dat fouten worden gemaakt die ook al in het verleden aan de orde zijn geweest. Dit moet breder worden benaderd dan alleen het "afvinken" van een checklistje.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Inderdaad, als er in zo'n beginfase al veel wordt geïnvesteerd, krijg je op een gegeven moment het idee: we zijn "scheeps" en we moeten blijven varen. In

november 2016 hebben de Staten ingestemd met het beschikbaar stellen van 1,1 miljoen voor het masterplan Campus Zeeland. De enige financiers, tot nu toe, zijn de provincie en Middelburg, terwijl er nog een aanzienlijk gat resteert; er is gesproken over 45 miljoen. Als je in een dergelijke fase akkoord gaat, met zóveel onzekerheden... Voorzitter, mijn fractie blijft dat onverantwoord vinden.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik dacht toch dat collega Babijn van mening was dat, als er eenmaal wordt gevaren, er blijvend moet worden gevaren. Ik denk nu even aan het fietsvoetveer...

Wij danken de heer Van Gent die het rapport "Parelduiker" heeft bestudeerd. Ik sluit mij aan bij zijn wijze woorden en ik ben blij dat hij hier nog aanwezig is om zijn inbreng te leveren...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De afgelopen jaren hebben wij diverse projecten de revue zien passeren. Steeds is daarbij tegen de Staten gezegd: u neemt nu nog geen definitief besluit; het gaat nu nog slechts om een budget zodat de zaken kunnen worden onderzocht. Vervolgens hebben wij steeds gezien --ik denk aan Waterdunen en andere projecten-- dat men genegen is om maar door te gaan omdat er anders sprake is van een aanzienlijke desinvestering. Ook mijn fractie vindt dat dit breder moet worden benaderd. Op voorhand moeten twee zaken duidelijk zijn: zijn de risico's voldoende in kaart gebracht en is de financiële onderbouwing waterdicht?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik heb bijna de neiging om nu al te veel over Campus Zeeland te gaan zeggen, terwijl wij vanmiddag nog uitvoerig over dit onderwerp te spreken komen. Ik begrijp dat men de vraag stelt hoe nu al kaders kunnen worden gesteld waarmee duidelijk wordt gemaakt wat men wil. Wij trachten in elk geval de Staten zo goed mogelijk te betrekken bij alle ontwikkelingen; vandaar ook de bijeenkomst van vanmiddag. Vaststaat dat er nog geen enkel besluit is genomen over welk budget dan ook voor een project. Dat kán ook nog niet omdat wij daar nog geen kaders, geen uitgangspunt, geen uitgewerkt plan van aanpak voor hebben. Nee, wij hebben een opzet die wij uitwerken en wij streven ernaar dat meer partijen zich aansluiten. Later komt er een projectvoorstel, overeenkomstig de afspraak die is gemaakt bij de behandeling van de Investeringsagenda, als collega Van der Maas met partijen zover is dat dat mogelijk is. Dán, voorzitter, komt er een budgetvraag op grond van een totale scope en dán vindt ook de toets plaats in het kader van de grote projecten.

Terecht zijn er opmerkingen gemaakt over de initiatieffase. Voor ons, voorzitter, is het óók een

kwestie van zoeken. Hoe gaan wij er nu voor zorgen dat wij iedereen voortdurend meenemen? Zeker wanneer de ontwikkelingen heel snel gaan --er is nu sprake van een "pressurecooker" omdat wij bij het Rijk proberen om dat geld vóór 1 april binnen te halen-- is de druk hoog. Nogmaals, vanmiddag hebben wij een bijeenkomst en misschien moeten er in de komende tijd nog meer van die bijeenkomsten volgen zodat die initiatieffase volledig tot zijn recht kan komen. Dat willen wij graag en wellicht moeten wij bij de behandeling van de begroting een aantal zaken benoemen, in de zin van: daar zit misschien een project in. Het is voor ons, net zo goed als voor de Staten, een zoektocht.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. In het rapport "Parelduiker" staat over de initiatieffase: "GS en PS bereiden verkenningen voor". Waar het gaat om de zoektocht die de gedeputeerde nu beschrijft --ik denk aan de probleemanalyse, de inventarisatie van risico's enz.-- is het advies van de commissie die dit rapport heeft opgesteld, dat de Staten erbij worden betrokken. Ik heb het nu niet over kaders; die komen in de volgende fase aan de orde. Nogmaals, ik proef nu vrij breed in de Staten dat de behoefte er is om al in de initiatieffase erbij te worden betrokken.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, ik zie deze opmerking als een ingewikkelde vraag. Wat wordt er nu precies gezegd? Dit komt erop neer dat het college bij álles wat het doet al "aan de voorkant" de Staten moet meenemen. Of wordt er uitsluitend op Campus Zeeland gedoeld? Als dat het geval is, moet het ook zo worden benoemd. Aangegeven moet worden in welke gevallen de initiatieffase sterker moet worden ingevuld. Ik onderstreep dat een heleboel zaken nog niet rijp zijn voor kaders of projectvoorbereiding. Als verlangd wordt dat het college bij álles de Staten één op één betreft... Dat gaat niet. Wat Campus Zeeland betreft heb ik aangegeven dat in het kader van de begrotingsbehandeling kan worden geprobeerd om te bedenken welke zaken hiervoor in aanmerking kunnen komen. Anders wordt het te algemeen en ontstaat er steeds discussie aan de hand van de vraag wie er nu aan zet is. Dat moeten wij niet hebben. Wij willen juist dat zaken concreet worden opgepakt op het moment dat het ook écht in de richting van een project gaat.

De heer **Van Gent** (VVD). Ik denk zeker niet aan "álles", voorzitter, want er is natuurlijk heel veel provinciaal beleid. Ik denk aan vraagstukken waaraan grote financiële risico's verbonden zijn of die gekenmerkt worden door grote politieke en maatschappelijke gevoeligheden. Bij dergelijke zaken zou men, overeenkomstig het rapport

"Parelduiker", al in de initiatiefase de Staten erbij moeten betrekken.

De heer **De Bat** (GS). Volgens mij, voorzitter, is dat wat wij al doen; daarnaast vragen wij ons af: waar moeten wij dit méér doen? Laten wij dat nu bij het vaststellen van een agenda voor het volgende jaar - -dat is de begroting-- benoemen zodat het concreet kan worden gemaakt. Mijn conclusie is dat onze intenties hetzelfde zijn: wij moeten ervoor zorgen dat wij datgene dat richting "groot" gaat, vroegtijdig met elkaar bespreken. Dat is ook datgene wat wij met betrekking tot Campus Zeeland proberen te doen. Als er ándere grote zaken aan zitten te komen... Ik zou zeggen: kom ermee. Wij willen graag informatie delen en de Staten meenemen, maar dan wel graag concreet. Als het te algemeen blijft, is het voor ons heel moeilijk om uit te maken waar wij wel en waar wij niet mee moeten komen.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. Ik constateer dat de gedeputeerde de Staten uitnodigt en ik dank hem daarvoor. Ik vind dat wij als Staten op sommige punten inderdaad een meer actieve rol zouden kunnen spelen. Wij pakken deze handschoen graag op.

De **voorzitter**. De projectcontrole is mijns inziens vooral ingegeven door het beheersingsaspect, vermeld in het rapport "Parelduiker". Daarbij moet worden gedacht aan de financiële beheersing en de beheersing van de risico's. Echter, tegelijkertijd praten wij nu met elkaar over onze werkwijze in verband met netwerksturing en voorbereiding van visies, en ook over de betrokkenheid van de Staten bij de verkenning van zaken, in de zin van: wordt iets een relevant thema om gezamenlijk op te pakken en, zo ja, wat is dan de rol van de Staten? Ik meen dat wij deze onderdelen goed moeten onderscheiden, ook al hangen ze met elkaar samen. Betrokkenheid bij maatschappelijke thema's kan leiden tot een rol voor de Staten, hetgeen vervolgens vraagt om een goede vertaling: welke betrokkenheid op welk moment? Ik stel voor dat wij de discussie hierover vervolgen in de werkgroep Dualisme. Wij zijn aan het leren en wij zijn wat dit betreft niet de enige provincie. Het is een uitdaging waarvoor alle provincies zijn gesteld. Immers, de samenleving is aan het veranderen en wij veranderen mee.

Het statenvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

24. Statenvoorstel Duurzame ontwikkeling pluimveehouderij: Beter Leven Concept (DIO-122)

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Op 9 december 2016 bezochten wij het bedrijf van de heer De Bruyckere, pluimveehouder met vleeskuikens, in Zeeuws-Vlaanderen, een ondernemer die met volle overtuiging kiest voor het Beter Leven Keurmerk, met minder kuikens per vierkante meter. Echter, hij krijgt te maken met belemmeringen waar het gaat om de maximale omvang van zijn stallen, in de vorm van een bovenmaat van 5.000 vierkante meter.

Voorzitter. Meer pluimveehouders in Zeeland kiezen voor dit concept, en dan niet als een kip zonder kop maar met hun volle boerenverstand. Het zijn eerlijke ondernemers die door het produceren van datgene wat de markt vraagt, nu en in de toekomst hun brood willen verdienen. Ik ben er dan ook trots op dat mijn fractie, samen met die van de CU, ervoor heeft gezorgd dat er aandacht is gekomen voor de belemmeringen die de pluimveehouders bij het omschakelen naar het Beter Leven Keurmerk ondervinden.

Dit heeft geleid tot het prima voorstel dat nu voor ons ligt, een voorstel dat door de inzet van de gedeputeerde --mijn complimenten hiervoor-- en haar ambtenaren in korte tijd vorm heeft gekregen. Het zorgt ervoor dat er een oplossing komt voor de eerder genoemde bovenmaat van 5.000 vierkante meter die een verdergaande verduurzaming van deze bedrijven in de weg staat. Ik verwacht dan ook dat alle partijen in deze Staten dit voorstel zullen ondersteunen, en dus óók hun gezonde boerenverstand zullen gebruiken.

Voorzitter. Eerlijk en goed ondernemerschap, met nieuwe concepten binnen de pluimveesector, wordt door mijn fractie van harte ondersteund. Wij geven dan ook steun aan het voorstel dat nieuwe concepten en dus verduurzaming van deze sector mogelijk maakt.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Nieuwvestiging van niet aan de grond gebonden intensieve veehouderij is in Zeeland niet mogelijk. Immers, het Omgevingsplan en de daarbij behorende verordening sluiten dit uit. Hiervoor gelden overwegingen die te maken hebben met natuur, landschap en recreatie, maar ook met het eigen karakter van de grondgebonden landbouw in Zeeland. Mijn fractie ondersteunt dit beleid van harte en gaat ervan uit dat deze koers ook in het komende, nieuwe Omgevingsplan wordt gehandhaafd.

Dat neemt niet weg, voorzitter, dat zich op dit moment een aantal intensieve veehouderijbedrijven in Zeeland heeft gevestigd, en voor die bedrijven

wordt er ingezet op verduurzaming, gericht op verbetering van ruimtelijke kwaliteit, milieuwinst en dierenwelzijn. De PvdA-fractie beschouwt het voorliggende voorstel als een positieve bijdrage aan deze koers van verduurzaming. Het geeft ondernemers die aan de bovengrens zitten waar het gaat om uitbreidingsmogelijkheden, de ruimte om in te spelen op een marktontwikkeling en tegelijkertijd het dierenwelzijn in hun bedrijven te vergroten. Het ruimtebeslag neemt weliswaar toe, maar het aantal gehouden dieren blijft gelijk.

Voorzitter, mijn fractie stemt dus in met dit voorstel, maar zijn brengt nog enkele vragen en opmerkingen naar voren. Het is niet de bedoeling dat de extra ruimte op enig moment --bijvoorbeeld als afscheid wordt genomen van het Beter Leven Keurmerk-- wordt benut voor het houden van méér dieren. Iedereen is het daarover eens en de stukken maken duidelijk dat het toezicht daarop en de handhaving een gemeentelijke taak is. Wij vragen de gedeputeerde hoe dit nu precies juridisch wordt geregeld. Worden in bestemmingsplannen aantallen dieren opgenomen? Die aantallen komen niet aan de orde in het provinciale beleid. Wordt een en ander afdwingbaar gemaakt, bijvoorbeeld door middel van een provinciale verordening?

Voorzitter. De stukken geven aan dat het dierenwelzijn met een ruimere opzet van de bedrijven weliswaar toeneemt, maar bepaalde milieu-aspecten zijn nog met onzekerheden omgeven. Zo zal de emissie van fijnstof toenemen. Ook wat dit betreft is het de taak van de gemeente om maatwerk te leveren, waarbij geldt dat wettelijke voorschriften en normen niet mogen worden overschreden. Echter, dit sluit niet uit dat omwonenden straks misschien tóch worden geconfronteerd met een achteruitgang van de milieukwaliteit, en dat vindt mijn fractie ongewenst. Wij vragen het college dan ook om in de uitwerking van dit voorstel nadrukkelijk op te nemen dat omwonenden en bedrijven rondom pluimveebedrijven als gevolg van dit voorstel niet geconfronteerd mogen worden met een verslechtering van de milieukwaliteit in en rond hun huis of bedrijf.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. De provincie wil werken aan de hand van maatschappelijke vraagstukken en opgaven. Mijn fractie complimenteert het college met de voortvarendheid waarmee het nu aan de orde zijnde vraagstuk is opgepakt. Met het voorliggende voorstel wordt geen ruimte geboden voor "meer", maar ruimte voor "beter". Ondernemers wordt de kans geboden om duurzaam en rendabel te ondernemen, en om in te spelen op de vraag vanuit de samenleving.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Zoals altijd spreek ik namens de VVD-fractie, maar nu toch in het bijzonder namens de heer Ruissen die helaas afwezig is.

Voor ons ligt het voorstel om planologisch ruimte te bieden aan de pluimveesector in Zeeland. De ZLTO en de Dierenbescherming hebben daar om verzocht. Door deze ruimte te bieden, krijgt een tiental bedrijven --zij hebben nu te maken met de in het Omgevingsplan opgenomen bovenmaat van 5.000 vierkante meter-- de gelegenheid om te werken volgens het Beter Leven Keurmerk, evenals de bedrijven die nog ruim onder dit maximum werken. Met de geboden mogelijkheid krijgen de dieren meer leef- en bewegingsruimte, en dat is goed voor hun welzijn en goed voor de ondernemers die hierdoor hun markt beter kunnen bedienen. Daarom stemt mijn fractie graag met dit voorstel in.

Ook de wijze waarop het college voorstelt om ruimte te verschaffen, en wel op korte termijn, krijgt de volledige instemming van mijn fractie. De mogelijkheden om de gewenste planologische ruimte te bieden, zijn in korte tijd goed onderzocht. Eventuele nadelige effecten hebben wij niet kunnen ontdekken. Voorzitter, mijn fractie dankt het college en zijn ambtenaren voor de snelle en goede manier waarop zij dit verzoek van de sector en de Dierenbescherming hebben opgepakt.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Wij, als volksvertegenwoordigers, behoren oor te hebben voor wensen uit de samenleving; het is onze taak. Welnu, datgene waarover wij nu spreken, is typisch iets waarmee iedereen zal kunnen instemmen. Mijns inziens komt ons allen een compliment toe voor het feit dat wij het geluid dat de desbetreffende boer in Zeeuws-Vlaanderen als noodkreet heeft laten horen, zo snel hebben opgepikt.

Voorzitter. De samenleving verlangt dat er meer oog komt voor het dierenwelzijn en iedereen worstelt met de vraag hoe dat kan worden bereikt. Het kost meer geld en men heeft te maken met beperkte budgetten. Iedereen moet op de centen letten. Welnu, dit is nu typisch iets dat ons, de provincie, geen ene cent kost. Een ondernemer vraagt ons slechts om onze regels aan te passen, en dat doet hij goed gemotiveerd.

De essentie van dit voorstel is dat er meer ruimte wordt geboden terwijl het aantal dieren hetzelfde blijft: dieren krijgen meer plek en buitenlucht. Voorzitter, mijn fractie is daar vóór. De Bijbel geeft op verschillende plaatsen aan dat het slecht omgaan met dieren zwaar wordt bestraft. Ik geef toe: voor de samenleving leidt dit tot een worsteling. Ook wij, als SGP'ers, hebben er vaak last van dat wij om de centen denken, en minder om het welzijn, óók van dieren. Het is voor ons een spiegel.

Lopen wij dan als een kip zonder kop achter elk geluid aan? Nee, voorzitter, zwevende SGP'ers zijn zeldzaam. Je moet ze echt zoeken... Ook in dit geval hebben wij snel gereageerd. Is er dan niet goed over nagedacht? Jawel, voorzitter; er kwam een vraag uit de samenleving en statenleden stelden in de commissie dat daar iets mee moest worden gedaan. Het college reageerde daarop met: dat gaan wij meteen doen. De ambtenaren hebben binnen een maand een notitie opgesteld die direct is besproken, waarna een statenvoorstel is geformuleerd.

Voorzitter. Deze gang van zaken verdient een compliment aan het adres van allen die hieraan hebben meegewerkt. Ik vind het heel mooi dat wij geen werkgroep hebben gezien, dat er niet allerlei praatsessies zijn geweest en dat er sprake is van veel wol en van weinig geschreeuw. Wij zien dit als een voorbeeld van hoe het óók kan. Sommige werkgroepen zijn al drie statenperiodes bezig, bijvoorbeeld om tot een nieuwe werkwijze te komen... Dergelijke groepen heb je niet altijd nodig.

Wat ook mooi is, voorzitter, is dat er een ondernemer is die zegt dat hij de overheid niet nodig heeft in financiële zin, maar van die overheid vraagt dat zij haar regels aanpast. Wat ons betreft is het simpel: voor een bepaald aantal dieren heb je een bepaalde ruimte nodig. Van een kale kip kun je niks plukken en een groene ondernemer kan niet rood staan... Als een ondernemer zijn brood niet kan verdienen, kun je dergelijke verbeteringen nooit realiseren.

Voorzitter, mijn fractie wenst het college veel succes toe bij het uitwerken van de details, waarbij er ook moet worden gelet op de details die door de heer Van Haperen zijn genoemd: de milieukwaliteit mag niet achteruit gaan. Ik heb de indruk dat het college over een kundig ambtenarenapparaat beschikt dat ons van goede regels en voornemens gaat voorzien.

De heer **Schonis** (D66). Ik heb de heer Van Burg nog nooit zoveel pluimen, veren, horen uitdelen...

Voorzitter. Afgelopen week heb ik een afscheidsborrel gehad bij mijn oude werkgever; op 1 februari ben ik als zelfstandige verder gegaan. Eén van de dingen waarover het bij mijn afscheidspaatje ging, was de maatschappelijke opgave in het ruimtelijke domein: stel de opgave centraal; doe gewoon datgene wat je moet doen, en doe dat goed. De nieuwe Omgevingswet komt er aan, waarmee veel wetgeving op het terrein van ruimtelijke ordening en milieu wordt vervangen. De kwestie waarover wij nu spreken, is tegen die achtergrond een mooi voorbeeld. Ondernemers lopen tegen knellende regelgeving aan, willen het goede doen en werken volgens het Beter Leven Keurmerk, maar kunnen dat niet bij bestaande wet- en regelgeving. Welnu, de overheid dient dan snel

te handelen en de regelgeving aan te passen. Zo simpel kan het soms zijn. Ik ben het met de heer Van Burg eens: dat moeten we gewoon doen.

Voorzitter. Met dit voorstel worden ons drie zaken voorgelegd: een herziening van het Omgevingsplan; het voornemen van het college om ontheffing te verlenen van huidige regelgeving; een evaluatie-opzet met het oog op herziening volgend jaar, wanneer er op grond van de nieuwe Omgevingswet een Omgevingsvisie komt. Met de laatste twee zaken heeft mijn fractie niet veel moeite. Ik ben het met de heer Van Haperen eens dat er goed moet worden gehandhaafd en dat er goede voorwaarden moeten gelden, maar bij ontheffing is dat goed mogelijk. In feite gaat het gewoon om een vergunning, en op de naleving daarvan kan worden toegezien.

Met het eerste punt heeft mijn fractie meer moeite. Immers, dit punt houdt in dat wij op zeer korte termijn het Omgevingsplan en de verordening moeten herzien. De vorige maand heb ik op deze plek óók gepleit voor een snelle herziening van het Omgevingsplan, namelijk in verband met de kustbebouwing en toen was in deze zaal het enthousiasme voor dat voornemen niet erg groot. Op zichzelf ben ik wel genegen om te zeggen: college, ga uw gang. Echter, ik leg het college wél de volgende vraag voor: gaan we nu alleen maar voor dit éne punt het Omgevingsplan en de verordening herzien, óf gaan wij voor nog meer situaties waarin men tegen knellende regelgeving aanloopt, herzieningen doorvoeren? Als het alleen maar om dit éne punt gaat, weet ik nog niet of ik -- ondanks alle pluimen van de heer Van Burg-- hier, als één van de vele kippen in dit hok, mee ga tokken...

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Een duurzamer concept voor de pluimveehouderij... Volgens een aantal bedrijven is dit niet mogelijk wanneer de provincie vasthoudt aan de huidige bedrijfsoppervlakte. Door mijn fractie is al eerder betoogd dat voor dit concept de sector kan worden gecompenseerd door middel van een betere prijs voor het product, maar voor ons ligt nu een voorstel om met name voor de pluimveehouderij tóch akkoord te gaan met een uitbreiding van de bedrijfsoppervlakte, van 5.000 naar 7.500 vierkante meter. Daarnaast wordt er ook ruimte geboden voor vrije uitloop. Hiermee wordt vooruitgelopen op het nieuwe omgevingsbeleid zoals dat het volgende jaar aan de orde zal komen.

Voorzitter. Verbetering van het dierenwelzijn staat hoog in het vaandel van GroenLinks. Welnu, daarvan is enigszins sprake wanneer de gemiddelde bezetting afneemt van 18 naar 12 kippen per vierkante meter. De vraag is echter: is er bij het beter leven-concept sprake van duurzaam

dierenwelzijn én van een duurzame manier van bedrijfsvoering?

De fractie van GroenLinks heeft nog eens kritisch naar dit voorstel gekeken en komt vervolgens tot de volgende vragen en overwegingen. De vraag van de consument verandert inderdaad, steeds verder in de richting van duurzame producten. Het beter leven-concept voor de pluimveehouderij reikt echter niet verder dan één ster. Volgens de definitie daarvan gaat het hierbij nog steeds om bio-industrie, iets waarvan GroenLinks in haar programma uitdrukkelijk stelt dat zij daaraan absoluut niet zal meewerken. Bovendien wordt in het kader van het provinciale beleid gesteld dat er geen ruimte is voor uitbreiding van intensieve veehouderij, ook al gaat het hier niet om uitbreiding van het aantal dieren. Deelt het college de conclusie dat Zeeland geen uitbreiding van intensieve veehouderij toestaat?

Tijdens de desbetreffende commissievergadering verkondigde de spreker dat hij wilde inspelen op de nieuwe vraag van de klant: een beter product voor een betere prijs. Echter, hij kan maar één keer investeren. Wanneer hij zou omschakelen naar een biologische vorm van pluimveehouderij, zou hij in de ogen van GroenLinks beter inspelen op datgene waarnaar in de toekomst écht vraag is.

De heer **Geluk** (CDA). Ik snap u niet. De Dierenbescherming is hier vóór. U heeft het over "uitbreiding" maar dit is toch wat de samenleving vraagt? Dit zou toch ten volle door GroenLinks moeten worden ondersteund? Ik denk dat dit echt een punt voor u is: verduurzaming, dierenwelzijn enz. Die zaken worden met dit voorstel gediend. Ik zou zeggen: ga daar dan in mee.

De heer **Temmink** (GL). Ik heb uw oproep begrepen --en ook die van andere collega's-- om hier met z'n allen in mee te gaan, maar er zijn ook andere maatschappelijke geluiden. Als het écht om duurzaam moet gaan en wij hier te maken hebben met één ster --het is inderdaad een verbetering met betrekking tot dierenwelzijn, op kleine schaal-- komt men hiermee niet op het niveau van de biologische pluimveehouderij. Ik kijk naar ons eigen programma en ik zie wat er op de markt gebeurt in de richting van biologisch, drie sterren. Op grond daarvan houd ik al die pluimveehouderijen die willen inspelen op maatschappelijke behoeften, voor: zet nog een stap verder.

De heer **Roeland** (SGP). Mijn conclusie, voorzitter, is dat de heer Temmink nu in feite tegen de kiezers zegt: je kunt wel op GroenLinks stemmen, bijvoorbeeld bij de eerstkomende statenverkiezingen, maar met ons is geen coalitie te vormen want wij doen nooit water bij de wijn.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. De heer Temmink legt het college de vraag voor of in Zeeland de intensieve veehouderij mag worden uitgebreid, maar de vraag is nu of wij hier met z'n allen een diervriendelijker kippenteelt willen. Dát is de vraag. Het verhaal dat nu wordt gehouden, kan op straat niet worden uitgelegd. Dat is een verhaal over intensief, definities en bla-bla-ba, een hoop geschreeuw en weinig vol. Dat gaat niemand begrijpen. Wat de mensen wél begrijpen is dat, als gevolg van dit voorstel, kippen 40% meer ruimte krijgen. Daar is iedereen vóór en daar hebben wij nu een kans voor. Als wij die kans laten lopen, blijft het gewoon 18 per vierkante meter.

De heer **Temmink** (GL). Als u ervan uitgaat dat een ondernemer zich alleen maar blijft richten op de plofkip, denk ik dat die boer binnenkort failliet zal gaan. Immers, de meerderheid van de consumenten kiest voor een ander product. Als wij nu worden gesteld voor de vraag of er moet worden gegaan in de richting van één ster, moet de conclusie zijn dat daarmee nog altijd wordt gekozen voor bio-industrie. GroenLinks heeft een andere benadering, niet met het oog op statenverkiezingen en niet om populair te doen. Die benadering speelt een rol in de samenleving en moet duidelijk over het voetlicht worden gebracht.

Inderdaad, als een boer wil veranderen, kan hij maar één keer investeren. Wij zeggen dan: ga een stap verder en richt je op datgene wat de markt gaat vragen, meer in de richting van duurzaam. Het is onjuist om te stellen dat wij geen water bij de wijn willen doen, maar bij één ster is er wat ons betreft gewoon sprake van bio-industrie.

De heer **Van Burg** (SGP). U zegt dat een boer maar één keer kan investeren. Antonie Fokker is ooit begonnen met een stuk linnen en een paar pijpjes, en inmiddels vliegen we in een F-16. U wilt nu in één keer van iets met een paar draadjes naar een F-16, maar zo werkt het niet. Misschien werkt het wél voor GroenLinks dat nu als een komeet de lucht ingaat... We zullen zien wat daarvan overblijft. Voorzitter, wij zijn al tachtig jaar hetzelfde en dat is toch redelijk consistent en ook enigszins succesvol. Wij proberen dingen stap voor stap te veranderen. Ik vind het echt verbijsterend dat de heer Temmink er nu op deze manier naar kijkt. Ja, het kan nóg beter en ik begrijp dat het in de visie van de heer Temmink anders zou moeten, maar als hier nu in Zeeland nee tegen wordt gezegd, kan dat betekenen dat bepaalde kippenbedrijven moeten sluiten terwijl ze op andere plaatsen in Nederland wél de kans krijgen om op deze manier te verduurzamen.

De heer **Temmink** (GL). Ik kan er diep op ingaan, voorzitter, maar probeer nu maar om mijn eigen lijn te volgen. Daarmee wil ik deze discussie niet ontlopen. Ik begrijp dat het allemaal niet in één keer kan maar herhaal wat de inspreker tijdens de commissievergadering stelde: er kan maar één keer worden geïnvesteerd. Hij wil dat doen in de richting van één ster. Welnu, wij vinden dat een stap verder kan worden gegaan en wij onderstrepen dat daarvoor subsidies beschikbaar zijn.

Bovendien, voorzitter, is "biologisch" beter voor het milieu en de volksgezondheid. Een stap verder leidt dus tot een win-winsituatie. Ik voeg hieraan toe dat het voor de Zeeuwse landbouw toch een ware uitdaging moet zijn om te zoeken naar mogelijkheden om eiwitten te halen uit plantaardig in plaats van dierlijk voedsel. Dat is pas écht duurzaam. Overigens komt dit niet aan de orde in het voorliggende voorstel.

De **voorzitter**. Dat is een juiste constatering...

De heer **Temmink** (GL). Niettemin wil ik dit vermelden om aan te geven dat wij niet zomaar, als een "komeet", de lucht inschieten of biologische praatjes zitten te houden. Dit zijn zaken die wel degelijk spelen.

Voorzitter. De verandering die nu wordt voorgesteld, zouden wij liever beoordelen tegen de achtergrond van een integrale benadering van het nieuwe Omgevingsplan. Inderdaad, al eerder is voor bepaalde zaken om wijzigingen gevraagd. Toen kon het niet en nu zou het ineens wél kunnen. Verder meen ik dat met de nu voorgestelde werkwijze een precedent wordt geschapen, waarbij ik denk aan ándere vormen van intensieve veehouderij, varkens en pelsdieren. Juist daarom hebben de Staten het vorige jaar, bij de herziening van het Omgevingsplan, de verordening aangepast, zulks op initiatief van GroenLinks.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Ik maak er bezwaar tegen dat de heer Temmink de term "intensieve veehouderij" gebruikt. Immers, bij deze discussie is er geen sprake van "intensiteit" maar van uitbreiding in verband met duurzaamheid. Op die weg moeten er stappen worden gezet. Als er een ondernemer komt die aangeeft dat hij zo'n stap wil gaan zetten, en als hier dan wordt gezegd dat die stap groter moet zijn, kan ik daar beslist niet in meegaan. Ik ben blij met dit statenvoorstel, waarmee in elk geval wordt aangegeven dat er wel degelijk wordt nagedacht over verduurzaming. Overigens, waar het gaat om de wijze waarop kippen biologisch kunnen worden gehouden, zijn de meningen nogal verdeeld. De vraag rijst hoe diervriendelijk en hygiënisch dat is, en ook wat de

consequenties hiervan zijn voor de concentratie van fijnstof.

De heer **Temmink** (GL). Dat neem ik voor kennisgeving aan, voorzitter.

Ten slotte vraag ik het college om duidelijk aan te geven of er wel of geen sprake zal kunnen zijn van precedentwerking, zoals zojuist door mij bedoeld. Welk middel resteert er nog om uitbreidingen van bedrijven tegen te houden wanneer de Staten nu met dit voorstel akkoord gaan?

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Aanleiding voor het voorliggende statenvoorstel is het verzoek van een kippenhouder om uitbreiding; hij wil met het Beter Leven Keurmerk aan de slag, waarbij iedere kip meer ruimte krijgt. Het gaat dus om het verkrijgen van planologische ruimte, die kan leiden tot een beter leven voor kippen. Wie wil dat nu niet?

Voorzitter. De SP wil af van de intensieve veehouderij, wil dierenwelzijn verbeteren en biologische landbouw verder uitbouwen. Het is een stap in de goede richting wanneer een agrariër zich inzet om dierenwelzijn te verbeteren. Bij het Beter Leven Keurmerk zitten er niet 18 maar 12 kippen op een vierkante meter; ze krijgen bovendien extra uitloop en strooisel. Met dit statenvoorstel kan de provincie, op verzoek van gemeenten, ontheffing verlenen voor uitbreiding in het kader van het Beter Leven Keurmerk, als het totale aantal dieren niet toeneemt. Gemeenten dienen daar op toe te zien. De provincie zal de gemeenten hierover goed moeten informeren en de vraag is: hoe gaat dit gebeuren? De gemeenten moeten vervolgens een afweging maken; zij kunnen dit al dan niet toestaan, onder de voorwaarden van behoud van landschappelijke waarden en een goede landschappelijke inpassing.

Voorzitter, de provincie streeft naar duurzame landbouw, en dat is méér dan alleen dierenwelzijn. Bij dit statenvoorstel is nog niet bekend of er sprake is van milieuwinst; bovendien rijst de vraag of hierdoor fijnstof toeneemt. Dit maakt voor mijn fractie nogal wat uit. Wanneer fijnstof toeneemt, is dat niet goed voor de gezondheid van mensen, en dus niet goed voor de leefbaarheid. Wij vragen hiervoor nadrukkelijk de aandacht en onderstrepen dat in dit verband wettelijke voorschriften gelden. De beoordeling berust bij de gemeenten, op grond van de vraag of de aanpassing ten behoeve van dierenwelzijn ook voldoende leidt tot verduurzaming.

Dit statenvoorstel ligt voor ons omdat er een bedrijf is met een urgente, bedrijfsmatige reden; men wil het Beter Leven Keurmerk toepassen en vraagt daarom om meer ruimte. Het gaat om een uitzondering. Maximaal tien bedrijven zouden voor

zo'n uitbreiding in aanmerking komen. Echter, in dit stuk staat dat er in het beleid geen onderscheid wordt gemaakt wat betreft de diersoorten, en dat er geen inhoudelijke argumenten zijn om dit, in het nu aan de orde zijnde kader, wel te doen. Voorzitter, wij menen dat die inhoudelijke argumenten er wél zijn. Immers, het gaat om extra ruimtegebruik en als dit voor meer diersoorten geldt, kan dit een groot beslag op de ruimte gaan leggen. Gaat het nu alleen om kippen of moet de conclusie zijn dat het ook gaat om mogelijkheden voor 36 varkensbedrijven? Kan de gedeputeerde straks 10 kippenbedrijven met uitbreidingsvragen én 36 varkensbedrijven verwachten, of blijft het bij die ene vraag van één kippenhouder, of maximaal 10?

Duurzame varkenshouderij, die ook beter is voor de mensen die daar werken, en verbetering van dierenwelzijn vindt mijn fractie belangrijk. Het natuurlijke gedrag van het dier moet uitgangspunt zijn. Verveling is een groot probleem in de varkenshouderij. Als afleidingsmateriaal is bodembedekking, zoals stro en hooi, uitermate geschikt maar kijk je naar het Beter Leven Keurmerk met één ster, dan blijkt dat dat niet verplicht is. Bij het Beter Leven Keurmerk met twee en drie sterren is dat wél het geval. Met andere woorden: het Beter Leven Keurmerk-1 ziet er karig uit, met geen uitloop en geen stro.

Voorzitter, als wij de strekking van dit voorstel tot ontheffing niet kunnen beperken tot kippen, kan de gedeputeerde dan het Beter Leven Keurmerk-2 en -3, met stro en uitloop, als minimale voorwaarde stellen waar het gaat om het verbeteren van dierenwelzijn? Volgens mijn fractie leidt het Beter Leven Keurmerk-1 voor varkens veel minder tot verbetering van dierenwelzijn dan voor kippen. Dan is dit dus voor varkens geen goede reden om tot uitbreiding over te gaan.

Kortom: mijn fractie kan meegaan met dit voorstel als het gaat om kippen maar zij zet vraagtekens bij verbetering van dierenwelzijn als het gaat om varkens. De SP vindt dat varkens niet moeten staan tussen stangen, zoals ook in ons verkiezingsprogramma wordt aangegeven. Kan de gedeputeerde de werking van dit voorstel beperken tot kippen? Of komt er voor de Staten nog een volgend beslismoment?

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Zoals al in de commissie al is aangegeven, is mijn fractie positief over deze ontwikkeling in de pluimveesector. Wij juichen de omschakeling naar het beter leven-concept toe. Ik ga niet in op de details, maar wil onderstrepen dat dit beleid niet mag leiden tot meer dieren, maar alleen tot het vergroten van het aantal vierkante meters voor de dieren. Verduurzaming is belangrijk met het oog op dierenwelzijn en milieu.

Volgens de Universiteit van Wageningen blijven de emissies op hetzelfde niveau, echter niet die van fijnstof, dat zal toenemen. Voorzitter, mijn fractie vindt dit verontrustend en eigenlijk niet acceptabel. Er komen bij mensen steeds meer aandoeningen van luchtwegen en COPD voor. Fijnstof is een sluipmoordenaar, nagenoeg onzichtbaar en bovendien grensoverschrijdend. Wij horen graag van de gedeputeerde hoe het fijnstofprobleem wordt aangepakt en hoe dit bij het afgeven van vergunningen wordt geregeld.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Dit voorstel is voor 100% in overeenstemming met de wens die door de ZLTO bij de provincie is neergelegd. Door de provincie wordt zelfs creatief meegedacht in de juiste richting, zo is mijn indruk.

Ik heb vervolgens een opmerking over de notitie. In verband met het verzoek van de ZLTO wordt onder meer gesteld dat de omvang van de markt wordt bepaald door de slachtcapaciteit in de keten. Volgens mij is dit een poging om aan te geven dat het om een beperkte markt gaat die op een gegeven moment verzadigd is. De beperking ligt echter niet bij de verwerkingscapaciteit maar bij de afzet. Het gaat om een niche-product met een beperkte afzet. Kip met het Beter Leven Keurmerk zal voorlopig alleen in de Nederlandse supermarkten terecht komen. Het zal daar in het schap liggen naast het zogenaamde gangbare product. De conclusie dat het om een beperkt deel van de kippenmarkt gaat, is dan overigens dezelfde.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. In het begin van deze behandeling regende het complimenten --en dat vond ik heerlijk-- maar later nam dat wat af... Niettemin accepteer ik die complimenten in dank want ik vind de wijze waarop dit proces is verlopen, zeer stimulerend: in de commissie wordt een vraag gesteld; een maand later is er een uitgewerkte notitie; nog een maand later ligt er een statenvoorstel. Wellicht heeft men al gezien dat in de eerstvolgende vergadering van de commissie Ruimte een aanpassing van de verordening aan de orde komt en op 7 juli kunnen de Staten daarover spreken. Voorzitter, hoe voortvarend kan deze organisatie zijn? Ik ben daar supertrots op. De complimenten geef ik door aan de ambtelijke organisatie; het zijn onze medewerkers die dit voor elkaar hebben gekregen.

Voorzitter. De heer Van Haperen kan ik zeggen dat de gemeenten de bevoegdheid hebben om een en ander in het bestemmingsplan te regelen. Wij gaan vervolgens na of aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Ik denk hierbij aan het aantal dieren, de milieuaspecten enz. Daarnaast hebben wij met alle gemeenten in het kader van relatiebeheer de afspraak dat, als zich problemen

voordoen, ze met de gemeenten worden besproken. Echter, de bevoegdheid van de gemeente is de bevoegdheid van de gemeente; die moet je daar laten. Wij moeten daar niet nog eens "wetgeving" overheen gaan leggen.

Voorzitter. Bij de herziening van het Omgevingsplan in maart 2016 hebben wij voorgesteld om het tegengaan van verslechtering van milieuaspecten vast te leggen in de verordening. Echter, toen konden de Staten daar niet mee instemmen. Als zij hierover nu in meerderheid ánders denken, hoor ik het graag, maar het is een punt dat toen niet is meegenomen. Zou het betrokken moeten worden bij de herziening die op 7 juli aan de orde komt, dan is dat een mogelijkheid maar het is op dit moment niet ons voorstel.

De fractie van D66 kan ik zeggen dat wij het aspect kustbebouwing niet op 7 juli gaan regelen. Eerst willen wij een Kustvisie hebben die wordt vastgesteld door alle partijen en vervolgens wordt onderworpen aan de inspraak. Wij gaan op 7 juli drie zaken regelen, niet alleen de kippen maar ook, op verzoek van de Staten, de zonnepanelen in verband waarmee wij een inventarisatie hebben gedaan. Daarnaast is er sprake van een uitbreidingsverzoek van een uienbedrijf en gaan wij de "sterkippen" vastleggen in onze Omgevingsverordening. Aan de wens van de heer Schonis kunnen wij niet tegemoet komen.

Voorzitter. Naar aanleiding van de bijdrage van de fractie van GroenLinks wijs ik erop dat er geen sprake is van uitbreiding van intensieve veehouderij. Je kunt zelfs zeggen dat het omgekeerde plaatsvindt. Immers, de nieuwe opzet is minder intensief voor de kippen; ze krijgen meer ruimte. Voorts is door de SP-fractie gevraagd: hoe houden wij anderen tegen; hoe zit het met de varkens? Welnu, die houden wij niet tegen want het Beter Leven Keurmerk geldt voor kippen én voor varkens. Het geldt niet voor nertsen. In overleg met de ZLTO hebben wij het op de aangegeven wijze geregeld. Het is niet zo dat er al plannen zijn of dat ze er al aankomen, maar het gaat wél om een algemene regeling. Als we een kip meer ruimte gunnen, gunnen wij dat ook de varkens. Dat moeten wij toch met elkaar vaststellen.

De heer Willemse heeft extra aandacht gevraagd voor het aspect fijnstof. Voorzitter, het is aan de gemeenten om hierop toe te zien; er zijn regels voor. Inderdaad moet er nog "een berg" worden uitgezocht. In elk geval gaan wij niet méér kippen toestaan. Het aantal blijft gelijk en of de nieuwe situatie leidt tot meer fijnstof... Dat moet nog worden uitgezocht en vastgesteld. Tot dat moment gelden de gebruikelijke wettelijke regels.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter, uit de stukken blijkt dat de Universiteit van Wageningen

dit al heeft uitgezocht. Gebleken is dat de emissies van ammoniak en andere stoffen niet toenemen, maar dat geldt wél voor fijnstof.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ja, de kans daarop, maar exacte getallen zijn volgens mij niet bekend. Inderdaad, de kans daarop neemt toe en natuurlijk moeten wij dit heel goed volgen, maar de bestaande wettelijke regels zijn sowieso van toepassing en aan de hand daarvan zal er gemeten worden.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter, ik ben een beetje verrast door de uitspraak dat dit ook gaat over varkens. Overigens, ik heb andere fracties niet over de varkens gehoord... Ik wijs erop dat de titel van het voorstel aangeeft dat het over de pluimveehouderij gaat. Mijn conclusie is dat die titel onvolledig is.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, het college heeft duidelijk in het voorstel aangegeven dat wij het Beter Leven Keurmerk wensen in te voeren.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter, naar aanleiding van een artikel over fijnstof en longontsteking heb ik navraag gedaan. Gebleken is dat jaarlijks 1500 op de 100.000 mensen longontsteking krijgen en dat 10% daarvan verband zou kunnen houden met de pluimveehouderij. Je praat dus over een risicoverhoging van 0,15%.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik vraag aandacht voor een toelichting die in het statenvoorstel is opgenomen: "Hoewel er geen concrete voorbeelden zijn, is een mogelijke precedentwerking voor de varkenshouderij niet geheel uit te sluiten.". Het college heeft het hier dus al gewoon verwoord.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter, ik leg de fracties die het college met dit voorstel hebben gecompimenteerd, een vraag voor. De gedeputeerde verwijst, in antwoord op mijn vragen over het standstill-principe, naar de discussie die wij hier eerder hebben gehad bij de herziening van het Omgevingsplan. Inderdaad heeft toen het college dit principe voor gevallen als dit voorgesteld, maar daar werd toen een streep door gezet. Ik vraag de bedoelde fracties of zij bereid zijn om bij de komende wijziging van het Omgevingsplan en de verordening dit principe weer te overwegen. Immers, als dit principe niet wordt gerespecteerd, betekent het voorliggende voorstel dat mensen of bedrijven die rondom een pluimveebedrijf aanwezig zijn, geconfronteerd kunnen worden met verslechtering van de

milieukwaliteit. Dat is ons inziens hoogst ongewenst.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Wij hebben het in het verleden voorgesteld, en toen ging het over uitbreiding. In dat kader wilde het college dat de milieuumstandigheden, waaronder de uitstoot, zouden verbeteren. Inderdaad werd daarvoor toen geen meerderheid verkregen. Er was toen geen relatie met datgene waarover wij nu spreken.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Wij krijgen later een voorstel dat is gericht op wijziging van het omgevingsbeleid. De vraag rijst of dan het standstill-principe bespreekbaar is. Als dat niet het geval is, rijst in elk geval voor mijn fractie de vraag of hiermee wel moet worden meegegaan. Ik ben ervan uitgegaan dat het genoemde principe vanzelfsprekend zou zijn in het kader van dit voorstel.

De **voorzitter**. U stelt een vraag en de fracties kunnen daarover nadenken. Ik vraag mij af of u dit als voorwaarde stelt om akkoord te gaan met het nu voorliggende voorstel. Ik neem niet aan dat u nu eerst van alle fracties wil horen wat zij hiervan vinden. Mijn conclusie is dat er nu geen voorstel ligt om een dergelijke koppeling te maken, hetgeen voor de nu aan de orde zijnde besluitvorming relevant is.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Ik zou toch graag van een aantal fracties een reactie krijgen omdat dit voor mijn fractie een belangrijk punt van overweging is.

De **voorzitter**. Het staat de fracties vrij om hierop al dan niet te reageren.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. De heer Van Haperen zou de gewenste reacties kunnen krijgen wanneer er een amendement zou worden ingediend dat erop is gericht om het standstill-principe te betrekken bij de uitwerking. Overigens, er volgt hierna natuurlijk nog een herziening van het Omgevingsplan. Wij komen hierover nog te spreken, inclusief besluitvorming.

De **voorzitter**. De gedeputeerde zegt mij dat wij hierover verder spreken in juli van dit jaar en ook het volgende jaar.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter, ik onderschrijf de woorden van de heer Schonis.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Wat het onderwerp fijnstof betreft heeft de gedeputeerde mijn fractie gerustgesteld met de opmerking dat

gewoon de huidige wettelijke normering van kracht is. Wij gaan voor het welzijn van de dieren, en het welzijn van de mensen is geborgd door de wettelijke regelgeving.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, mijn fractie is voor verduurzaming en verbetering van dierenwelzijn, maar ook heel duidelijk tegen elke vorm van bio-industrie. Daarom zal ik tegen dit voorstel stemmen, ook vanwege fijnstof en precedentwerking.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Wij zullen voor dit voorstel stemmen, maar kondigen -- afhankelijk van de inhoud van de komende wijziging van het Omgevingsplan-- wél een amendement inzake het standstill-principe aan.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter, mijn fractie stemt tegen dit voorstel omdat de varkens hierbij betrokken zijn en omdat wel degelijk vaststaat dat de toename van fijnstof een probleem is dat niet kan worden afgedaan met de opmerking dat er maar weinig mensen last van hebben. Er zijn ons inziens veel mensen die als gevolg van fijnstof gezondheidsproblemen ondervinden en wij willen die problemen zoveel mogelijk voorkomen.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Ik sluit mij graag aan bij de woorden van mevrouw Tuinder.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De voorzitter. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van ZL, PvZ, D66, PvdA, CDA, PVV, CU, SGP en VVD voor dit voorstel hebben gestemd.

25. Vragensessie

Er zijn geen vragen.

26. Moties, niet behorend bij een agendapunt

27. Motie van het lid Veraart c.s. over een "Zeeland Pact".

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Soms gaat het snel, soms gaat het niet snel genoeg. Wij hebben gezien dat veel lijsttrekkers, helaas niet alle, voor de landelijke verkiezingen naar Zeeland kwamen en dat Zeeland dus op een aantal punten de aandacht kreeg. Wij willen dat momentum graag benutten en wij hebben het bezoek van onze eigen lijsttrekker, Alexander Pechtold, aangegrepen om het Zeeland Pact dat hij heeft voorgesteld, aan de Staten voor te leggen en daarvoor steun te zoeken.

Het gaat om een eenvoudige inhoud, die kort kan worden samengevat: de vijf punten van Balkenende, plus de kerncentrale. Wij hebben het daar al vaak over gehad, en wij hebben het ook regelmatig over Thermphos. Het is zaak dat ook het Rijk zijn verantwoordelijkheid neemt voor deze problematiek. Immers, in de jaren zestig en zeventig zijn zaken niet goed geregeld. Vandaag zou het niet meer op die manier kunnen. Tegen die achtergrond is het niet redelijk, niet acceptabel, de provincie Zeeland hiervoor op te laten draaien.

Wij willen dit graag met een motie krachtig ondersteunen, met de bedoeling dit bij de formatie van een nieuwe regering hoog op de agenda te krijgen. Dit lijkt ons hét moment om dit te regelen. Het valt samen met het verschijnen van het lobbydossier, maar daarin gaat het, wat Thermphos betreft, vooral om het via het Rijk aankaarten van deze kwestie in Brussel. Dat is prima, maar wij vinden dat het Rijk er daarmee wat gemakkelijk van afkomt. Wat ons betreft mag het best wat concreter waar het gaat om de verantwoordelijkheid van het Rijk. Het gaat zeker niet om middelen die de rijksbegroting helemaal op haar kop zetten, maar tegelijkertijd wel om middelen die de begroting van de provincie Zeeland in belangrijke mate ruimte bieden.

De **voorzitter**. Door de leden Veraart, Schonis en Van Veen-de Rechter is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 17 maart 2017;

constateren dat:

- *het aantreden van een nieuwer regeringscoalitie voor Zeeland een kans is op nieuwe onderhandelingen over financiële steun aan Zeeland;*
- *Zeeland na de verkiezingen van 15 maart 2017 opnieuw bij het Rijk moet aankloppen voor steun voor Thermphos, de kerncentrale en de plannen, vermeld in het rapport-Balkenende;*

overwegen dat:

- *het rapport-Balkenende "Zeeland in Stroomversnelling" enkele duidelijke kernpunten benoemt waaraan gewerkt moet worden om de Zeeuwse economie te versterken;*
- *het dossier "Sanering Thermphos" hieraan moet worden toegevoegd;*
- *wellicht nog andere punten zijn te vinden waarop de Zeeuwse economie versterkt kan worden;*
- *hierover meer duidelijkheid kan worden verkregen na een consultatieronde van Gedeputeerde Staten met de gemeentebesturen;*
- *al deze punten, gebundeld tot een plan van tien kernpunten, als "Zeeland Pact" kunnen worden aangeboden aan de formateur van het nieuwe kabinet;*

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om;

- *samen met de 13 Zeeuwse gemeenten op te trekken om het "Zeeland Pact" voor te bereiden en de consultatieronde op te starten;*
- *een "Zeeland Pact" als tienpuntenplan aan de formateur van een nieuw kabinet aan te bieden;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

De heer **De Bat** (GS). voorzitter. Ik dank de fractie van D66 voor het ondersteunen van datgene wat wij de afgelopen week hebben opgezet. Ik weet niet of al eerder een motie zó snel is uitgevoerd, namelijk nog vóór dat die is ingediend...

Met de Staten hebben wij gezien wat alle lijsttrekkers in Zeeland hebben verteld en beloofd. Ik heb al gezegd dat wij dat "bandje" natuurlijk gaan opvragen en heel goed zullen bewaren, om het vervolgens te benutten. Er zit groot en klein in, en dat dienen wij te onderscheiden. In ons lobbydossier hebben wij dat al gedaan. Het is een goede zaak dat wij, nadat wij herhaaldelijk met alle partijen over de actiepunten uit het rapport Balkenende hebben gesproken, heel snel met die partijen tot dit dossier zijn gekomen. Het is winst dat je, als Zeeland, zó snel een gezamenlijke agenda in Den Haag kunt presenteren. Dat is wel eens anders geweest, maar nu zijn wij "in no time" tot deze agenda gekomen. Er is dus een heel breed draagvlak voor datgene wat er nu ligt.

In mijn beleving, voorzitter, is alles wat de heer Veraart nu vraagt, in het lobbydossier opgenomen. Ik heb de passage over Thermphos zojuist nog eens tweemaal gelezen. Daarin komt het woordje "en" voor. Wij doelen heel nadrukkelijk --wij zullen het nog eens extra vermelden-- op én de inzet van het Rijk richting Brussel én de eigen

inzet van het Rijk. De tweede zin die hierover is opgenomen, kan in samenhang met de eerste worden gelezen. Wij doen dus wel degelijk een beroep op het Rijk. Men weet dat het Rijk heeft ingestemd met het meekijken naar de totstandkoming van het plan van aanpak. Daar wordt men dan ook voortdurend over geïnformeerd. Men ziet precies wat er allemaal gebeurt, in technische, juridische en financiële zin, en men weet drommels goed dat uiteindelijk, als het plan er is, financiële vragen zullen worden gesteld: hoe kan het Rijk hieraan bijdragen? Gelet op alle uitspraken van de lijsttrekkers kan er eigenlijk alleen maar sprake zijn van een positief antwoord, leidend tot een toezegging.

Kortom, het college doet in feite al datgene wat met deze motie wordt gevraagd, exact, in de uitvoering. Wij hebben de dertien gemeenten al gevraagd om gezamenlijk op te trekken. Wij hebben het zelfs breder getrokken en ook het onderwijs en het bedrijfsleven hierbij betrokken. Bij de presentatie, afgelopen dinsdag, waren deze partijen aanwezig. Het stuk is inmiddels verzonden aan de lijsttrekkers. Zodra wij weten wie de formateur wordt, wellicht de volgende week, zullen wij ervoor zorgen dat hij of zij dit dossier op zijn of haar bureau krijgt. Vervolgens zullen wij volgen wat men ermee doet. Natuurlijk zorgen wij ervoor dat ook de Kamerleden, al dan niet nu al inzetbaar, het dossier krijgen zodat zij goed kunnen nagaan of datgene wat wij willen, ook in het regeerakkoord komt.

Kortom, voorzitter: deze motie is al uitgevoerd.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Handhaaft de heer Veraart, na de toelichting van de gedeputeerde, zijn motie? Dit dossier is in korte tijd, in samenwerking met alle hierbij betrokken Zeeuwse partijen, tot stand gekomen. Ik zou zeggen: laten wij nu niet weer bij de eerste de beste gelegenheid een signaal afgeven dat wellicht tot verwarring leidt, in Den Haag of bij de formateur. Wij hebben een stuk en daar staat heel bestuurlijk Zeeland achter. Laten wij dat nu alsjeblieft zo houden. Ik hoop dat wij het wat dit betreft in de periode van het nieuwe kabinet beter gaan doen dan in de vorige periode.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Ook ik, voorzitter, vraag mij af of de heer Veraart, na de beantwoording door de gedeputeerde, zijn motie intrekt. Ik vond die beantwoording "prachtig": de motie is al uitgevoerd voordat zij is ingediend. Ik onderstreep het belang van de kracht die heel Zeeland hier laat zien en de kracht van "Balkenende", neergelegd in het lobbydossier. Voor ons is van groot belang dat de stem van Zeeland unisono klinkt in Den Haag, dat de stem van de

Zeeuwse leeuw daar fors doorklinkt, één grote brul. Overigens, de CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft al aandacht gevraagd voor Thermphos en de kerncentrale; ik verwijs naar de motie van het CDA-kamerlid Agnes Mulder. Nogmaals, wij willen nu vanuit Zeeland één geluid laten horen, waarin alle partijen zich kunnen vinden.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Met genoegen en waardering heb ik geluisterd naar het antwoord van de gedeputeerde die op een charmante maar ook inhoudelijk goede wijze, in niet mis te verstane woorden, heeft aangegeven dat deze motie overbodig is. Ik sluit mij aan bij de oproep om één Zeeuws geluid te laten horen. Wat mij betreft hoeft dat geen "brullende leeuw" te zijn. Wij geven er de voorkeur aan dat wij ons op dezelfde tactische en charmante wijze --zoals de gedeputeerde nu heeft geantwoord-- in de richting van Den Haag begeven.

De **voorzitter**. Dit is het moment om even onze "toekomstige statenleden" welkom te heten. Jongens en meisjes, leerlingen van de Algemene Basisschool in Middelburg, nu op de tribune aanwezig, van harte welkom. Leuk dat jullie er zijn; jullie kunnen veel van ons kunnen leren en wij van jullie.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie sluit zich aan bij de mij voorgaande sprekers. Ook wij willen graag Den Haag een eenduidig signaal laten horen. Ons inziens heeft de gedeputeerde aangetoond dat deze motie in feite overbodig is. Wij zouden het jammer vinden wanneer deze motie, wanneer zij zou worden gehandhaafd, zou sneuvelen waardoor er in Den Haag een gemengd signaal zou aankomen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ook mijn fractie verzoekt de D66-fractie om deze motie in te trekken en inderdaad in Den Haag één Zeeuws geluid te laten horen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik heb goed naar de gedeputeerde geluisterd en even met mijn fractiegenoten overlegd. Wij trekken de motie in. De belangrijkste reden daarvoor is dat er een aanvulling op het lobbydossier is gekomen met betrekking tot Thermphos. Daar staat écht in dat het Rijk wordt gevraagd om deze kwestie in Brussel aan te kaarten, en ik begrijp nu dat daaraan wordt toegevoegd dat er ook Haags geld voor moet komen. Dit komt overeen met datgene wat door Alexander Pechtold is gezegd. Wij hebben het ook van anderen gehoord. Ons inziens dient zich nu hét moment aan om de Haagse kassa een stukje lichter te maken, ten behoeve van Zeeland. Daar is financiële ruimte voor.

Verder dank ik de andere fracties voor hun warme woorden die zij, via de complimenten aan het adres van de gedeputeerde, ook ons hebben toegevoegd.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 1 is ingetrokken.

28. Motie van de leden Verburg en De Wit over de positie van de regionale omroep

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Zoals iedereen wel weet staat Omroep Zeeland, evenals een aantal andere mediaondernemingen, onder financiële druk. In zijn huidige vorm is de omroep aan het einde van zijn levenscyclus. Dit heeft alles te maken met de revolutionaire ontwikkelingen die zich in het medialandschap aftekenen. Ik verwijs naar de opkomst van vloggers, lokale omroepen, diensten als Netflix en marktpartijen die bijvoorbeeld documentaires of nieuws produceren.

In juni 2014 heeft de ChristenUnie een visie opgesteld om de regionale journalistiek en nieuwsvoorziening te vernieuwen, maar wij zien nog te weinig beweging. Het zwaard van Damocles, de landelijke bezuinigingsdrift, hangt nog steeds boven Omroep Zeeland.

De omroep heeft, op verzoek, ingesproken tijdens de desbetreffende commissievergadering en zou graag zien dat het college de regie gaat voeren om krachten te bundelen en om samenwerking te bewerkstelligen die leidt tot synergie en een toekomstbestendig model. Voorzitter, dat verzoek willen wij graag honoreren en daarom vragen wij, samen met de fractie van de PVV, door middel van een motie de steun van de Staten.

De **voorzitter**. Door de leden Verburg en De Wit is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 17 maart 2017;

overwegende dat:

- de regionale omroep voor het behoud van de identiteit van Zeeland belangrijk is;
- Omroep Zeeland een wettelijke taak uitvoert;
- zij zich sterk moeten blijven maken voor een zelfbewust, verbonden Zeeland;
- de pers ook belangrijk is voor de democratische controle van ons politieke werk;
- Omroep Zeeland naar tevredenheid samenwerkt met de NOS;
- de budgetten van de omroep onder druk staan;

- de wijze van communicatie in de huidige netwerksamenleving dramatisch verandert;
- het daarom belangrijk, zo niet noodzakelijk is dat er ook regionaal meer wordt samengewerkt;
- Zichtbaar Zeeland één van de opgaven is die voorligt;

van mening dat:

- de provincie en Omroep Zeeland elkaar meer kunnen versterken, bijvoorbeeld in de totstandkoming van een crossmediaal Zeeuws zakenprogramma, tevens platform voor Zeeuwse ondernemers;
- er meer (media)bedrijven en -organisaties zijn die zich bezighouden met het maken van nieuws, programma's en promotie van Zeeland;
- er krachten gebundeld moeten worden;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om de regie te nemen en relevante partijen rondom de regionale omroep bij elkaar te brengen om de regionale journalistiek te behouden en te versterken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 2.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. De CU-fractie heeft ook in juni 2016 een motie met betrekking tot Omroep Zeeland ingediend en mijn fractie heeft die motie toen van harte gesteund. Het betrof toen ondersteuning van Omroep Zeeland.

Vandaag ligt ons inziens een motie van een ándere orde voor. Als wij de overwegingen lezen, hebben wij daar moeite mee. Wij menen dat datgene wat voor cultuur geldt, ook voor journalistiek geldt. Omroep Zeeland is geen instrument in het kader van Zeeland promotie. Vooral datgene wat in de motie na "van mening dat" wordt gesteld, gaat ons veel te ver. Bovendien roept de opdracht voor het college, verwoord in het dictum, ons inziens te veel op tot sturing door de provincie wanneer het aankomt op de manier waarop Omroep Zeeland werkt of samenwerkt. Ondersteunen, waar nodig, daarmee gaan wij akkoord. Echter, regie nemen gaat ons te ver. Op die manier wordt de regionale journalistiek juist verzwakt.

Voorzitter. Wij zien liever dat deze motie wordt aangehouden en dat nog eens wordt nagegaan hoe wij Omroep Zeeland en de onafhankelijke regionale journalistiek meer in het algemeen beter kunnen dienen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ook wij zouden graag zien dat hierover over een paar maanden nader wordt gesproken, aan de hand van een

voorstel, al dan niet voortkomend uit de Staten. In de commissie heeft de gedeputeerde al zijn bereidheid verwoord om met een aantal partijen te spreken. Wat ons betreft gaat het vooral om de uitkomst van die regie, waarbij onze voorkeur uitgaat naar een goede impuls aan en meer ruimte voor onafhankelijke journalistieke verslaglegging, eventueel ook onderzoeksjournalistiek. Immers, ze zijn van groot belang, niet alleen voor het provinciebestuur en de provinciale democratie, maar meer nog voor de lokale democratie. De afgelopen jaren hebben decentralisaties die lokale democratie alleen maar belangrijker gemaakt. Tegelijkertijd zien wij het afkalven van lokale en regionale journalistieke media. Dit betekent dat er in de schakels die een lokale democratie moeten vormen, iets belangrijks begint te ontbreken.

Het is op grond van deze zorg dat wij verlangen dat er meer ruimte komt voor onafhankelijke journalistieke verslaglegging op lokaal en regionaal niveau. Dat vraagt enerzijds van het Rijk wat de bekostiging betreft een ander systeem, zoals dat ook geldt voor zorg, onderwijs en andere sectoren. In de regio's, buiten de Randstad, heeft men een hogere basisfinanciering nodig. Anderzijds vraagt dit van ons, als provincie, om met relevante partijen samen ruimte te creëren.

Voorzitter. De term "regie nemen" laat ons inziens zóveel open waar het gaat om mogelijke uitkomsten, dat wij dat te zwak vinden. Wij denken dat de tijd moet worden genomen om een beter voorstel te formuleren. Ik vraag de fracties van CU en PVV dan ook om, met ons samen, die tijd goed te besteden.

De heer **Temink** (GL). Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de laatste twee mij voorgaande sprekers.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Mijn fractie is van mening dat de SP-fractie de nagel op de kop slaat met haar uitspraak: hulp ja, maar sturing nee. Het accent dient te liggen op onafhankelijkheid.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Naar de mening van het college komen er in deze motie heel veel zaken aan de orde. Waar het gaat om het dictum en het verzoek om de regie te nemen kan ik zeggen dat ik wat dat betreft in de commissie al een toezegging heb gedaan. Daarbij heb ik al meteen een aantal kanttekeningen geplaatst. Gisteren was ik bij een theatervoorstelling waarbij duidelijk was dat de zaal vooral reageerde op de acteurs. Achteraf blijkt dan wel of de regisseur al dan niet goed is geweest. Al eerder heb ik gezegd: het gaat natuurlijk om de spelers op dit veld. Welnu, dat zijn er in Zeeland heel veel. Daarnaast is er de relatie met het overheidsbeleid waar het gaat om het bekostigingssysteem.

Voorzitter. Ik leg de heer Verburg de vraag voor of het gestelde in de overwegingen en onder "van mening dat" ook de inhoud zou moeten zijn van de gewenste regie. Als gesteld wordt dat de provincie en Omroep Zeeland elkaar meer kunnen versterken, bijvoorbeeld in de totstandkoming van een zakenprogramma --en als dit gerekend moet worden tot de regie-- ga ik mij onmiddellijk bemoeien met de inhoud van de programmering van de omroep. Ik weet niet of de indieners van de motie dit willen, maar dat heb ik tot nu toe nog nooit gedaan en het lijkt mij niet verstandig.

Voorts wordt gesteld dat er "meer (media)bedrijven en -organisaties zijn die zich bezighouden met het maken van nieuws, programma's en promotie van Zeeland". Voorzitter. De reactie van één van die bedrijven, namelijk CTV --die reactie werd gegeven toen ik bezig was met het realiseren van een soort mediahuis-- was bijzonder duidelijk: daar moet u van afblijven en wij hebben er geen behoefte aan om samen te gaan werken met onze gesubsidieerde collega's. Iets dergelijks hoorde ik ook de nieuwe hoofdredacteur van de PZC zeggen toen wij het feestje hadden in verband met het jubileum van Omroep Zeeland. De nieuwe eigenaar, de heer Van Thillo --hij staat erom bekend-- stelt: samenwerking met gesubsidieerde omroepen of andere media-instellingen, dat gaan wij niet doen.

Voorzitter. Ik heb niet de indruk dat de signalen die wat dit betreft al zijn afgegeven en die voor mij aanleiding zijn geweest om maar even niets te doen, inmiddels zijn veranderd. Nogmaals, ik heb een toezegging gedaan en zal nog eens een "rondje langs de velden" maken om na te gaan wat de mogelijkheden zijn om die toezegging gestand te doen en de Staten een concreet resultaat voor te leggen.

Nogmaals, graag verneem ik of ik datgene wat in de motie is vermeld in de overwegingen en onder "van mening dat" letterlijk moet nemen, en of ik dat dan "regie" moet noemen. Of kunnen wij het laten bij de toezegging die ik al heb gedaan?

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Vooraf hebben wij in verband met deze motie een rondje gemaakt langs de fracties en daarbij is ons opgevallen dat de urgentie en het belang van datgene wat er op dit terrein speelt, breed wordt gedeeld. Kijk je naar de ontwikkelingen rondom Omroep Zeeland --ik denk aan de bezuinigingen die Omroep Zeeland boven het hoofd hangen-- dan is duidelijk dat, als er verder niets gebeurt, er een ontslagronde volgt, en daarna nog een. Op een gegeven moment hebben we niets meer over en moeten wij maar zien wat wij met de scherven doen. Het is dus zeer belangrijk dat er iets gebeurt. De provincie heeft er belang bij dat er sprake is van een goede regionale journalistiek, zoals ook is gesteld door de fractie

van D66, zulks met het oog op de nodige democratische controle en ook de identiteit.

Voorzitter. Het aspect "zakenprogramma" zou ik graag uit de motie halen omdat dat alleen maar ruis geeft. Bij het begrip "crossmediaal" zie ik mogelijkheden in verband met verschillende thema's, zoals cultuur, sport en business, maar dat is meer een kwestie voor de uitwerking. De conclusie kan zijn dat het om een heel complex dossier gaat, onder meer gelet op het gestelde in de Mediawet.

Het lijkt mij goed --er is overleg geweest met de PVV-fractie-- om deze motie nu in te trekken en de gedeputeerde te houden aan zijn toezegging. Op grond daarvan kan hij nu aan de slag gaan, en dan wat ons betreft wat breder dan is aangegeven in de notulen van de desbetreffende commissievergadering. Immers, daarin worden alleen Omroep Zeeland en PZC genoemd; dat is wel heel erg summier. Het zou dan, bij wijze van spreken, in een middagje geregeld kunnen zijn. Wij zien hier graag ook andere elementen terug, zoals lokale omroepen, de positie van CTV enz. Ik zou zeggen: laat hier een gesprek over plaatsvinden met een groot aantal partijen en laten wij maar zien of er sprake kan zijn van een toekomstbestendig model, waarmee de belangen van Zeeland en zijn burgers voldoende worden gediend. Nogmaals, wij trekken de motie nu in en komen daar eventueel later mee terug, mochten de resultaten onvoldoende zijn.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 2 is ingetrokken.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Inderdaad worden in verband met de door mij gedane toezegging in de desbetreffende notulen Omroep Zeeland en PZC vermeld, maar ik vat dit natuurlijk veel ruimer op.

29. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

30. Sluiting

De vergadering wordt te 11.51 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 21 april 2017, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.